

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

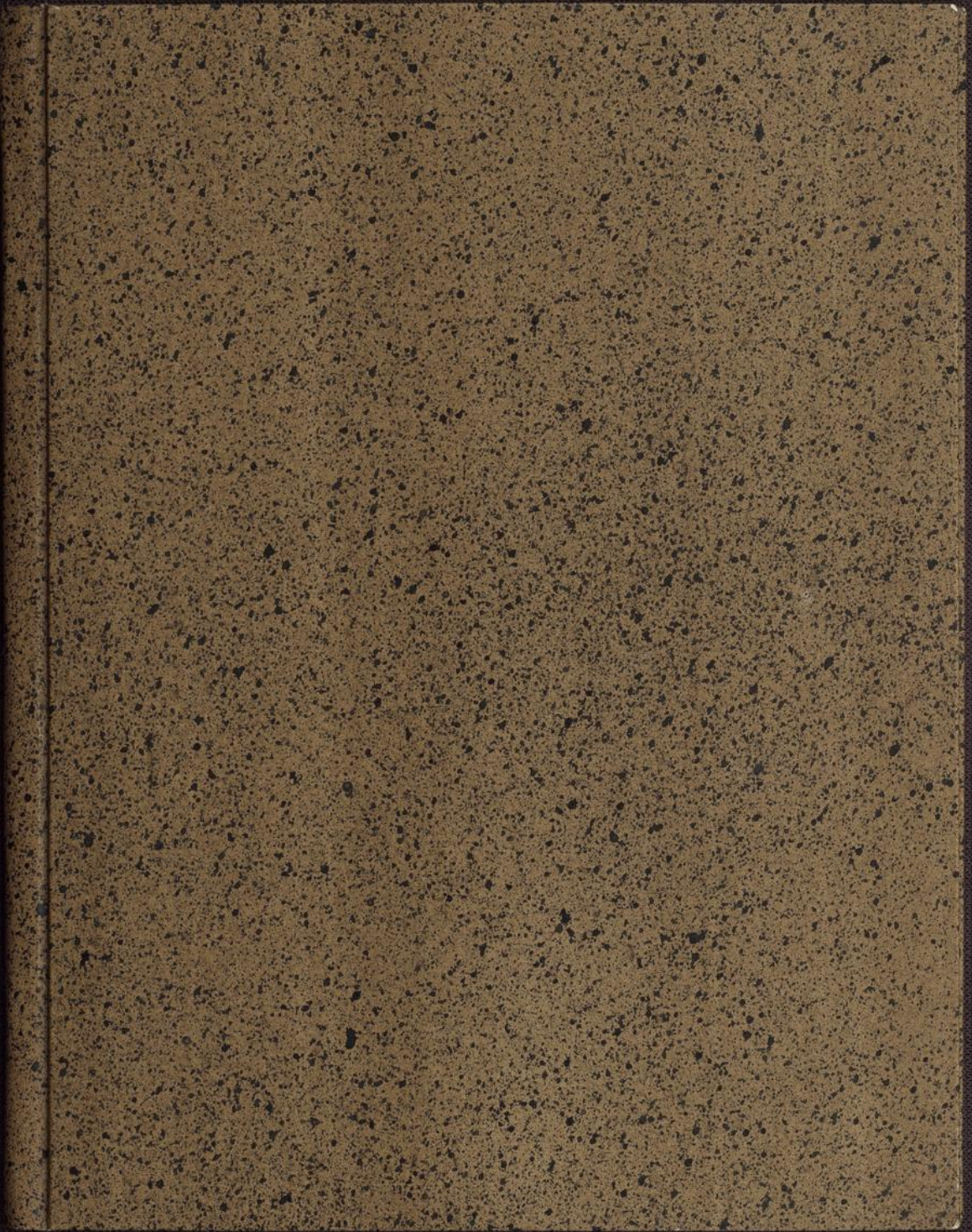
Confessio religionis christianae, imperatori Carolo V. Caesari Augusto

**Bucer, Martin
Capito, Wolfgang
Hedio, Caspar**

Argentorati, 1531

VD16 B 1526

urn:nbn:de:bsz:31-61882

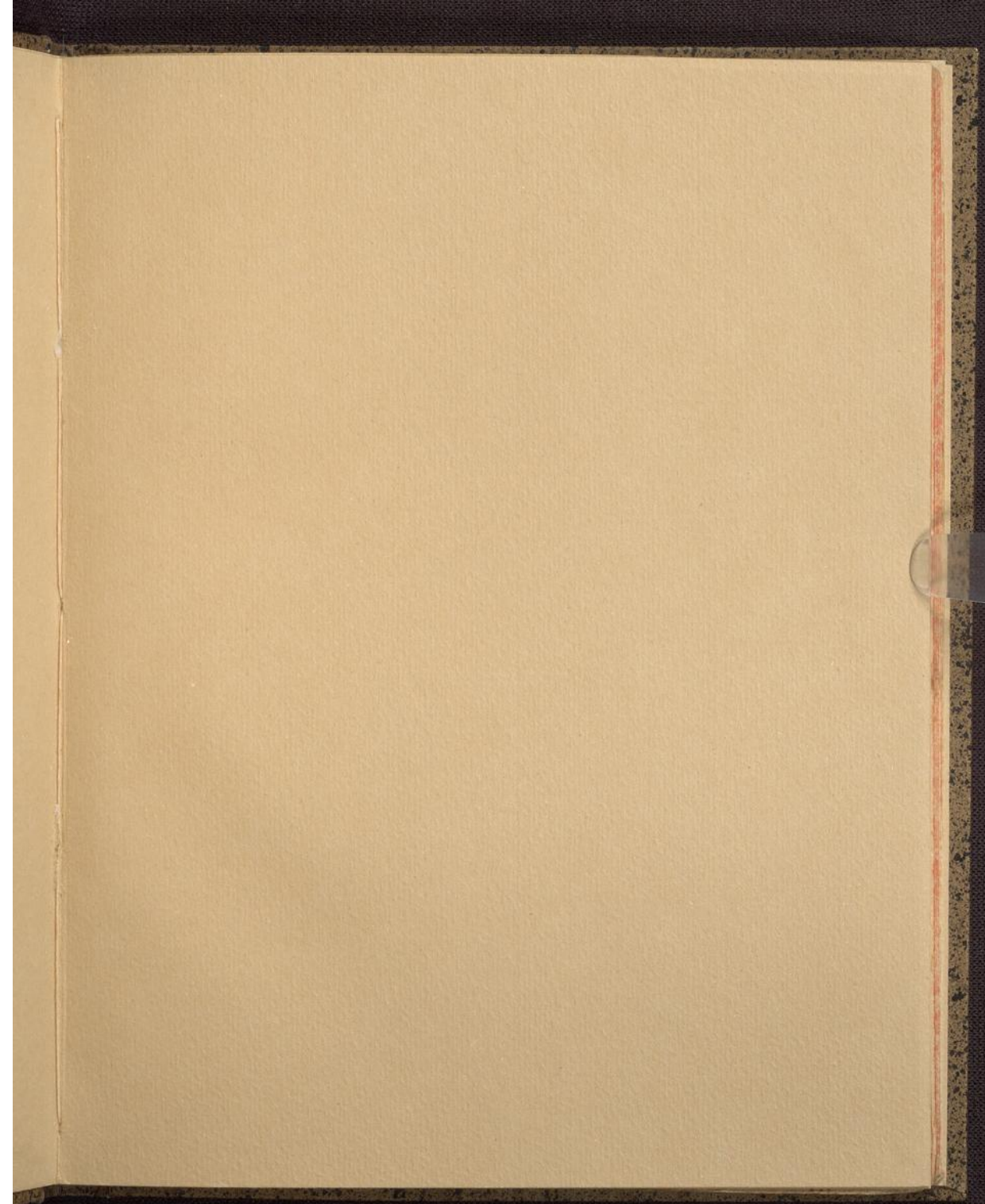

VD 13, B-1526

4,20 BII.

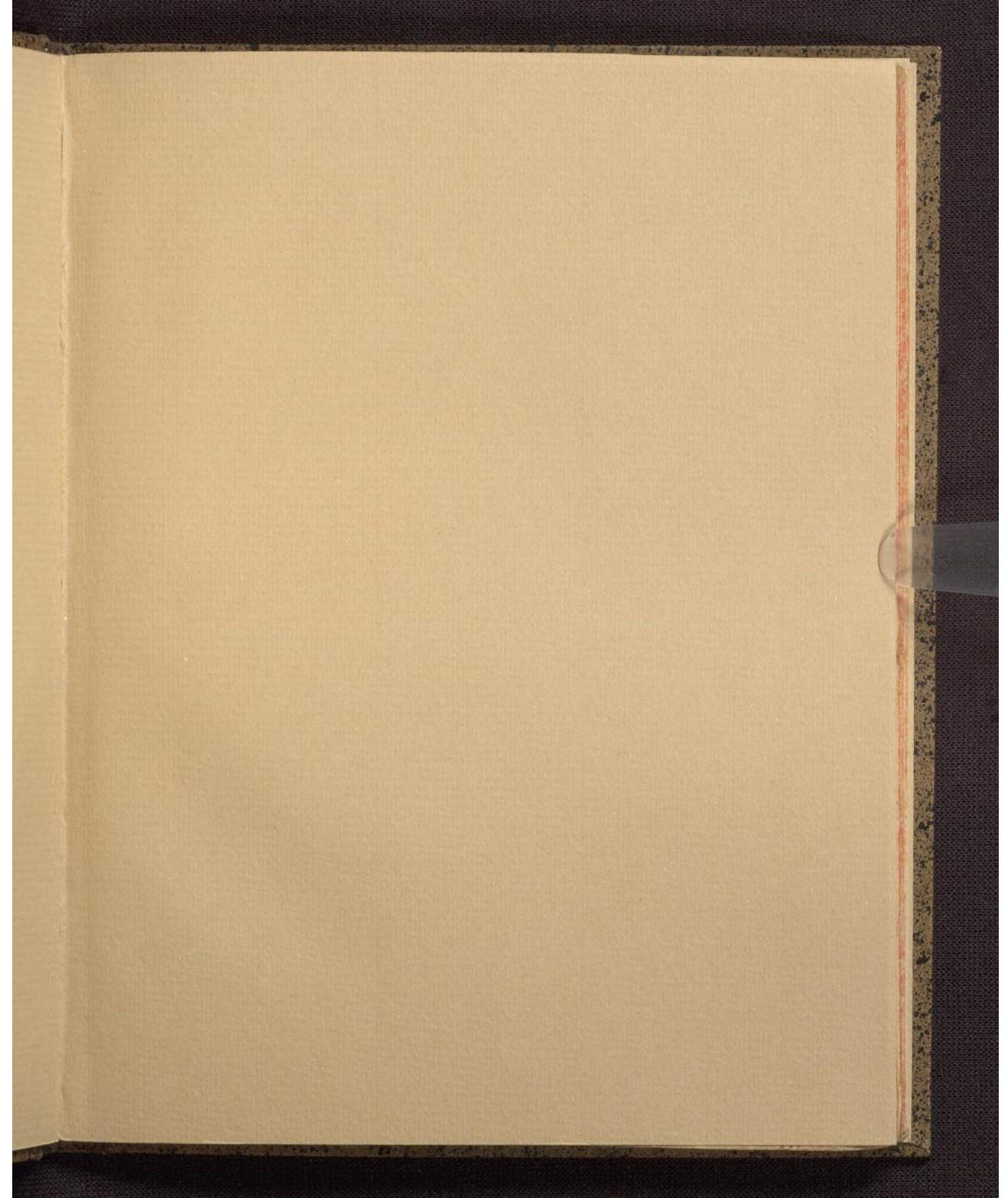
J 334/€

CONFESSIO RE

LIGIONIS CHRISTIANAE, SACRA

tissimo Imperatori Carolo V. Cæsari Au

gusto in Comitijs Augustæ. Anno

M. D. XXX. per Legatos

Ciuitatum Argentorati,

Constantiæ, Mem

mingæ, & Lin

dauia ex

hibita.

SI QVIS VOLVERIT VOLVNTA

ti eius obtemperare, is cognoscet de doctrina, utrum

ex Deo sit, an ego à me ipso loquar. Ioh. VII.

ak

MS E 3840 R

BLB

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

MAGISTRATVS

ET CONCILIA CIVITATVM, AR-

gentorati, Constantiæ, Memmingæ, & Lin-

dauix, precantur uniuersis in Christum

seruatorem nostrum credentibus,

incrementa sancti spiritus, &

sua offerunt obsequia.

Ecit Sacratissima Cæsarea Maiestas
in Comitijis imperialibus, superio-
ri anno Augustæ habitis, statim
dum illa auspicaretur, Principibus
Electo-ribus, ac reliquis Principibus
Sacriq; Romani Imperij ordini-
bus, inter alia exponi, sibi cum pri-
mis in uotis esse, rationem, uiamq;
querere, qua graue & noxium illud circa religionem dis-
sidium, quod Germaniam iam aliquot annos exagita-
set, componeret, certamq; restitueret concordiam, hacq;
caussa se petere, serioq; polscere, ut Principes Electores, ac
A ij cæteri

C O N F E S S I O N I S

cæteri Imperij procures, statusq; de hisce diffensionibus, & graui nimium diffidio, ijs etiam quæ uel ecclesiastici à profanis, uel profani ab ecclesiasticis, aut utriq; à sui ordinis hominibus, indigne fieri arbitrantur, suam singuli sententiam, quæq; profutura istis remedia crederent, quantum quisq; cum sua id, rum Reipub. interesse nouisset, Latine & Germanice conscriberent, sibiq; offerrent, hoc pacto nõ tã rebus suis, quã publicæ paci cõsulturi, atq; ad illud haud parum commodaturi, ut omnis istius uarietatis ac scismatis caussis, rationeq; tota, penitus perspectis, cognitis, atq; perpensis, pacari facilius omnia, & restitui possent, uiuendiq; ratio reparari, sicut uere concors, ita Christo quoq; digna. Huic petitioni tam feruæ, atq; urgenti, nostri, quos legatos ad ea comitia miseramus, uolentes ut decebat morem gerere, curarunt capita eorum, quæ apud nos tanquã Christi dogmata, sacris Euangelij, cæterisq; arcanis literis nixa, iam pridẽ doceri, tradiq; in ecclesijs religiosæ plebi solent, per aliquot nostros concionatores, quos illis adiunxeramus, latine & germanice, in breue compendium, ad modum Confessionis, ita ut à festinantibus, & breui eo tempore, quod ad hæc concedebatur, fieri potuit, digeri, statimq; ea S. Cæsareæ Maiestati, ita ut illa iusserat, obtulerunt. Eo & fidei ac religionis quã sectamur, eorumq; quæ apud nos ad Euangelij præscriptum reformata sunt, rationem illi nostro nomine reddere, & nostrum in eam studium simul testari conati. Cum autem post huiusce confessionis oblationẽ, per aliquot menses, nihil prorsus hac de re, cum his nostris legatis actum esset, idq; præter spem, quã & ex literis, quibus S. C. M. comitia indixit, & ex prima illa, quã modo memorauimus propositione, initio comitiorum facta, nõ abs re conceperamus, tandem sub finem comitiorum, lecta est nostris legatis, præsentem S. C. M.

S. C.
S. Imp
ratio q
seuul
posuer
ad nos
nostra
multo
quam
quorum
minim
quæ ce
addue
Quibu
prouo
minat
ni race
ritatem
ret. ul
ædere
parare
Christ
manic
horrei
cum e
per re
dogr
secess
synce
mos
S. C.
quij.
tur C

P R A E F A T I O.

S. C. M. Principibus Electoribus, alijsq; Principibus, & S. Imperij ordinibus, admissis etiam quibuslibet, Confutatio quædam, quàm Doctores quidam, Theologorū se titulo uenditantes, iurati ministri partis aduersaria, cōposuerant, Sacratissimæq; C. M. nobis loco responsionis ad nostram Confessionem, legendam, obruferant. Iam nostra Confessio palam lecta non est, Doctores uero illi multorum nos in sua Confutatione insimularunt, et tanquam ea de nobis ipsi confessi effemus, memorarunt, quorum non modo in nostra Confessione iusquam meminimus, sed ne in mentem unquam uenit: Deinde & ea quæ confessi sumus, inuerrerunt pleraq; omnia, praeuq; adductis scripturis, uanisq; paralogismis oppugnarunt. Quibus scilicet rationibus, uisum illis est S. C. M. in nos prouocare, bonisq; & religiosis omnibus, inuisos & abominabiles reddere. Ne igitur nos tam impiæ criminatio- ni tacendo fidē facere, & diris istorū calumnijs, Christi ue- ritatem quàm profitemur, prodere quisquam existima- ret, uisum est, illam Confessionem nostram, in publicum ædere, adiuncta eius Apologia, quàm nostris ecclesiasticis parare nuper mandauimus. Nam religio erat, saluificam Christi doctrinam, nobis singulari adeo Dei bonitate cō- municatam, tantis blasphemijs non adserere, & ferre, nos horrendis adeo, sed æque falsis criminibus notatos, publi- cum offendiculum constitui. Confutatores siquidem isti, per totam illam suam Confutationem, ipsissima Christi dogmata, impietatis & hœreseos traducunt, nos uero secessionis à sacrosancta Catholica ecclesia, defectionis à sincera fide religioneq; Christi, ad quoslibet pestilentissi- mos & portentosos errores, sectasq; deniq; & uiolatae S. C. M. fidei, negatiq; temere ac procaciter debiti obse- quii, accusant, & altero quoq; uersu criminantur. Quo igi- tur Christiani nominis professores, cognoscere possitis,

A iij quàm

C O N F E S S I O N I S

Apologia hu-
ius confessio-
nis.

quam nulla uel species ueri istis calumnijs infit, per Chris-
ti Iesu gloriam, cui uni hisce in rebus studemus, oramus,
hanc nostram Confessionem, eiusq; Apologiam, in qua
optima fide Confutatorum uerba & argumenta adducta
sunt, legere, & ad scripturarum fidem omnia expendere,
nostrasq; & Confutatorum istoru rationes inter se libra-
re uelitis. Quod si exorari uos passi fueritis, certi sumus,
uos cognituros, indubitata nos Christi praecepta sequi, &
secundum hunc S. C. M. summo ueroq; studio dicto
audientes esse, ut certe non solum huic Caesari nostro Cle-
mentissimo, quem post Deum in terris supremum rerum
moderatore[m] colimus, per omnia obtemperare, sed qui-
buslibet etiam principibus & proceribus, ac Christianis
uniuersis, nos morigeros & officiosos prestare ex animo
cupimus. Id quod tandem Deus, quantaslibet nunc ca-
lumniarum nebulas filij tenebrarum offundant, orbi eri-
tiam patefaciet, utq; solet, sicut ueritatem suam, ita no-
stram quoque innocentiam in lucem proferet. Cui ad hoc
ipsum hac Confessionis, Apologiaeque nostrae aeditione ser-
uire uoluimus, neminem uero inhumanius attingere, ne-
dum aspergere conuicijs, quamlibet ipsi a Confutatoribus
immanibus calumnijs & conuicijs proscissi atq; dilacera-
ti simus. Memores enim cuius causam agimus, Apolo-
giam nostram minime dentatam esse curauimus. Verita-
te namq; hisce in rebus, non conuicijs, uictoria constat.
Tum etiam nostrum est, eius quae in nobis est spei, ratio-
nem reddere cum mansuetudine, & timore, ut D. Petrus
docuit. Haec uero aedicio si cui intempestiua uidebitur,
hunc precamur, de hoc pronunciate tantisper differat, do-
nec lecta Apologia nostra, cognouerit, quibus modis
non nos, id enim poterat utcumq; ferri, sed ipsa sacrosan-
cta Christi dogmata Confutatores illi petierint, tracta-
rintq;

P R A E F A T I O .

rintq̄. Scimus profecto neminem esse, cui religio cordi
est, cuiq̄ adest spiritus Christi, qui ut cognouerit, quem
admodum illi in ueritatem debacchari sunt, non immi-
nuta maiestatis Dei, teneri nos affirmaturus fuerit,
si ad tantam, tamq̄ immanem criminationē ta-
cuissimus. Christus ueritas ipsa, & pax
nostra, donet, ut in ipso, profligato
omni errore impietateq̄, cer-
tam eius religionem am-
plexi, unū euadamus,
perpetua feliciq̄
inter nos con-
cordia ui-
aturi.

A

M E

N

CONFESSIO

NIS CAPITA.

EXORDIUM, IN QVO EXPONITVR QVA
ratione, quaq̄ spe confessio exhibita sit.

De materia concionum	Cap. I
De sacrosancta Trinitate, mysterioq̄ incarnati Christi.	Cap. II
De iustificatione & fide.	Cap. III
De bonis operibus ex fide per dilectionem prouenientibus.	Cap. IIII
Cui bona opera adscribenda & quàm necessaria.	Cap. V
De Christiani hominis officijs.	Cap. VI
De ieiuniorum præceptis.	Cap. VII
De delectu ciborum	Cap. VIII
Nullum esse quærendum in precibus & ieiunijs meritum.	Cap. IX
Vnum Deum inuocandum per Christum.	Cap. X
De Monachatu.	Cap. XI
De officio, dignitate, & potestate ministrorum in Ecclesia.	Cap. XII
De traditionibus humanis.	Cap. XIII
De Ecclesia.	Cap. XIII
De Sacramentis.	Cap. XV
De Baptismo.	Cap. XVI
De Eucharistia.	Cap. XVII
De Missa.	Cap. XVIII.
De Confessione	Cap. XIX
De cantionibus & precibus ecclesiasticorum.	Cap. XX
De statuis & imaginibus.	Cap. XXI
De Magistratibus.	Cap. XXII
Peroratio in qua petitur Concilium, & ratio componendi huius dissidij exponitur.	Cap. XXIII

CONFESSIO

QUATVOR CIVITATVM, R^o
gentorati, Constantiæ, Memming^o, & Lir
daniæ, qua Sacratissimæ Cæsareæ Maie
stati, Fidem suam in Comitijs Au
gustanis exposuerunt.

EXORDIVM.

IVSSIT SACRATISSIMA MA
iestas tua, Potentissime simul ac Cle
mentissime Cæsar, ut ordines, sta
tusq; sacri Imperij, quantum cuiusq;
interfit, & quisq; ad tranquilladã
ecclesiam Christi facturum speraves
rit, suam de religione, patiter & erro
ribus ac vitijs, quæ contra illam irres
pserunt sententiam, in literas utraq;

lingua, Latina & Germana, relatam sibi offerat, sic discuti
endam, examinandamq; quo illa uiam & rationem com
modius inueniat, synceram Christo doctrinam, in suum
locum restituendi, erroribus uniuersis abolitis. Huic iussi
oni natæ ex consilio, non tam religioso, rebusq; ecclesiæ
profuturo, quàm incomparabilem illam clemẽtiam, atq;
humanitatem, qua se Sacratissima Maiestas tua, toti iam
orbi amabilem reddidit, respicienti atq; exhibenti, morem
gerere, ut par est, gestimus. Nam aliud nihil hisce in rebus
unquam quesiuimus, quàm ut abrogatis, quæ sacrosanctis

B Euangelijs

F I D E I C O N F E S S I O

Euangelij, Christiꝛ præceptis aduersantur, cum nobis, tum alijs omnibus, qui Christo nomen dederunt, puram eius doctrinam, quæ sola uiuifica est, sectari liceat. Proinde precamur, & quàm supplicissime Sacratissimam Maiestatem tuam rogamus, eo in nos animo, quæ adferemus ad reddendam eius quæ in nobis est spei rationem, audire & expendere dignetur, ut de quibus nihil addubitet, id nobis ante omnia in uotis esse, unicumq; spectari, quo primû Deo conditori nostro, & reparatori Christo, deinde tuæ quoq; Sacratissimæ Maieitati gratificemur, dictoq; audientes nos præstemus, nec alio consilio aut spe, doctrinam à uulgari usu nō nihil uariantē, amplexos esse, quàm quod persuasi, sic à nobis exigere eum qui nos finxit ac refinxit, polliciti nobis quoq; simus, idq; propter illam eximiâ laudem, qua iam pridem apud nos, religionis, pietatis & iustitiæ nominibus, mirum in modum celebraris, fore tandem, ut ueritatem de omnibus quæ nos dudum nomine doctrinæ Christi, synceriorisq; religionis recepimus edocta, institutum nostrum plane probes, interq; eos nos numeres, qui optima sibi fide obtemperare studuerunt. Neq; enim patiebatur cantatissimum illud Sacratissimæ Maiestatis tuæ in ueritatem & equitatem studium, cum ardens illa in Deum pietas, uel suspicari te, nobis nondum auditis, quicquam præiudicati contra nos allaturum, minusue beneuole & attente auditurum, uel cum nos audisses, nostraq; religiosa tecum expensione librasses, non statim adflante suum spiritum Deo, quo ille alijs in rebus Sacratissimam Maiestatem tuam duxit tam foeliciter, animo aduersurû, ipsissima nos Christi dogmata esse sequutos.

D E M A T E R I A

C O N C I O N Y M . C A P . I .

Primum

Primum igitur cum hinc fermè decennio, Christi doctrina, singulari Dei beneficio paulo certius & luculentius quàm antea, passim per Germaniã tractari cœpisset, & hinc ut alibi, ita & apud nos, pluraq; religionis nostræ dogmata inter eruditos, & eos maxime, qui docēdi Christum in ecclesijs locum obtinebant, publicitus iam, & indies grauius controuerterentur, indeq; ut necesse erat, Satana uidelicet suum quoq; negociũ, agente, uulgus pugnantibus concionibus admodũ periculose scinderetur, considerantes quod Diuus Paulus scribit, Scripturam diuinitus inspiratã, utilem esse ad docendũ, ad hoc, ut ubi peccatum sit, deprehendatur, ut corrigatur, ut iustitia quisq; formetur, quo Dei homo absolutus euadat, iam ad omne opus bonũ appositus, urgēte etlã nos, omnemq; morã rescindēte, cũ metu numinis, tũ certo Reipublicæ nostræ periculo, tandem mandauimus ijs, qui concionandi apud nos munere fungebantur, ut nihil aliud quàm quæ sacris literis aut continentur, aut certe nituntur, è suggestu docerent. Videbatur namq; nobis haud indignũ, eõ in illo tanto discrimine confugere, quo confugerũt olim & semper, non solum sanctissimi patres, Episcopi, & Principes, sed quilibet etiam priuati, nempe ad auctoritatem scripturæ arcanae. Ad quam nobiliores Theffalonicensium, auditũ Christi Euangelium explorasse, Diuus Lucas cum laude illorum memorat, in qua Paulus summo studio uersari suum Timotheum uoluit, sine cuius auctoritate, nulli Pontifices suis decretis obedientiam, nulli patres suis scriptis fidem, nulli deniq; Principes suis legibus auctoritatẽ unq; postularunt, ex qua deinum ducendas sacras conciones, & magnum Sacri Imperij concilium Nurembergæ, anno Christi M. D. XXIII. celebratum sanciuit. Si enim uerum Diuus Paulus testatus est, per diuinã scripturã hominem Dei penitus absolui, atq; ad omne opus bonum instrui, nihil poterit is ueritatis Christianæ, nihil doctrinæ saluta-

FIDEI CONFESSIO

ris desyderare, scripturam qui consulere religiose studeat.

DE SACROSAN CTA TRINITATE, MYSTE rioq̄ incarnati Christi. Cap. II.

EX hac igitur cum sacra apud nos conciones ducerentur, ablegatis perniciosis contentionibus, ij mox quibus aliquod pietatis studium erat, Christi doctrinā & certius consequuti sunt, & uita exprimere feruentius cœperunt, sicut reuocati ab ijs, quæ dogmatis Christi male assuta sunt, ita in ijs confirmati, quæ illis existunt cōsentanea. Inter quæ illa sunt, quæ Christi ecclesia de sacrosancta tria de hætenus credidit, nempe unum esse substantia Deum, Patrem, Filium, & Spiritum sanctū, nec ullum quàm personatum discrimen recipere. Seruatorem quoq̄ nostrum Iesum Christum, eundem uerum Deum, etiam uerum hominem factum, naturis quidem impermixtis, at ita in eadem persona unitis, ut in omnia secula nunq̄ rursus soluantur. Nec in ijs quicq̄ uariarunt, quæ ecclesia ex sacrosanctis Euangelijs docta, credit de seruatore nostro Iesu Christo, ex spiritu sancto concepto, dein ex diua uirgine Maria nato, demumq̄ postq̄ euangelizandi munere defunctus erat, in cruce mortuo, ac sepulto, quiq̄ ad inferna descendit, & à mortuis tertio die in immortalem uitam reuocatus, cūq̄ hanc destinatis ad hoc testibus, uarijs argumentis comprobasset, in cœlos ad dexterā patris euectus est, unde eum expectamus iudicem uiuorum & mortuorum. Interim agnoscimus eum nihilominus ecclesiæ suæ, usq̄ ad consummationem seculi præsentem, hanc instaurare, sanctificare, & tanq̄ unice dilectam sponsam, omnis generis uirtutū decoris exornare. In his quoniā nihil à patribus, nihil à cōmuni Christianoꝝ consensu uariamus, satis fore credimus, hunc in modū nos fidē nostrā esse testatos.

De iusti

DE IVSTIFICA
TIONE ET FIDE. CAP. III.

Circa ea autem, quæ de ratione, qua redemptionis per Christum factæ, participes reddimur, doceri vulgo solent, de quibus officijs hominis Christiani, uariare non nihil à receptis pridem dogmatis, nostri cœperunt. In his quæ nos secuti sumus, Sacratissimæ Maiestati tuæ quàm simplicissimè exponere, & simul ea scripturæ loca, quibus huc compulsi sumus, bona fide indicare studebimus. Primum igitur cum iam aliquot annis, ad iustificationem hominis, requiri propria eius opera traditum sit, nostri hanc totam diuinæ beneuolentiæ, Christi quæ merito acceptam referendâ, solamque fide percipi docuerunt. Quo inter cætera scripturæ loca, hæc illos mouerunt: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, aut uoluntate carnis, aut uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt, Ioh. i. Amen amen dico uobis, nisi quis renatus fuerit ex integro, non potest uidere regnum Dei. Iohan. 3. Nemo nouit filium nisi pater, & cui uoluerit filius reuelare. Matth. 11. Beatus es Simon Bar Iona, caro & sanguis non reuelauit tibi. Matth. 16. Nemo potest ad me uenire, nisi pater meus traxerit eum. Ioh. 6. Gratia seruati estis per fidem, & id non ex uobis, Dei istud donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Ipsius enim sumus figmentum, conditi in Christo Iesu ad bona opera, quæ præparauit Deus, ut in eis ambulemus, Eph. 2. Etenim cum nostra iustitia, & uita æterna, sit Deus, & seruatorem nostrum Iesum Christum agnouisse, & id adeo carnis & sanguinis opus esse nequeat, ut renasci ad hoc de integro oporteat, nec possimus ad filium, nisi trahente patre peruenire, nec patrem nisi reuelante filio discere, & tam diserte Paulus scripserit, non ex nobis, non ex

B ij operibus

FIDEI CONFESSIO

operibus, satis liquet, nostra opera ad hoc, ut iusti ex iniustis, quales nascimur, euadamus, nihil posse cōferre, quippe qui ut natura filij iræ, eoq̄ iniusti sumus, ita nihil iustū, aut Deo gratum designare ualeamus, sed initiū omnis nostræ & iustitiæ & salutis, à misericordie Deo fieri oportere, qui ex sola sua dignatione, & mortis filij sui contemplatione, primum doctrinam ueritatis, & Euangeliū suum, missis qui illud annūciant, offert: deinde cum homo animalis, haud possit, ut Paulus inquit, percipere quæ Dei sunt. 1. Corinth. 2. facit simul oriri in tenebris cordis nostri, suæ lucis radium, ut iam habere annunciato Euangelio fidem, superno scilicet spiritu de eius ueritate persuasi, moxq̄ Deū, huius spiritus testimonio freti, filiali fiducia inuocare, & dicere Abba pater, ualeamus, salutem inde solidam consecuturi, iuxta illud: Quisquis inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

DE BONIS OPERIBVS, EX FIDE PER DILECTIONEM prouenientibus. Cap. III.

Nolumus autem hæc sic intelligi, quasi salutem ac iustitiam in ignauis animi cogitationibus, fidē & charitate destituta, quā informē uocāt, ponamus: quandoquidem certi sumus, neminē iustum aut saluū fieri posse, nisi amet summe Deum, & imitetur studiosissime. Nam quos præsciuit, eosdem & præfiniuit, conformes fieri imagini filij sui, sane sicut in gloria uitæ beatæ, ita & in cultu innocentiae, consummatæq̄ iustitiæ, figmentum enim ipsius sumus, conditi ad bona opera. Atqui Deū ante omnia amare, dignoq̄ studio emulari, nisi qui eum plane nouerit, & de quo sibi quæq̄ optima polliceatur, potest nemo. Iustificari ergo, hoc est, ut iusti, ita salui euadere, iustitia enim, ipsa nostra salus est, aliter prorsus nequimus, quam si fide
cum

tum primis donemur, qua Euangelio credentes, eoq̄ per-
 suasi, Deum nos in filios adoprasse, paternamq̄ beneuo-
 lentiam in sempiternū nobis exhibiturū esse, toti ab ipsi-
 us nutu pendeamus. Hanc fidem uocat D. August. libro
 de fide & operibus, Euangelicā, efficacem uidelicet per di-
 lectionem. Hac demum regeneramur, & restituitur in no-
 bis imago Dei. Hac cum peruersi nati sumus, nostris cogi-
 rationibus à puero ad malum tantum pronis, euadimus
 boni, rectiq̄. Nam hinc uno Deo fonte bonorū perenni,
 copioseq̄ effluo, ipsi abunde saturi, mox alijs nos deos
 quosdam, id est, germanos Dei filios, per dilectionem il-
 lorum cōmodis pro uirili studentes, exhibemus. Etenim
 qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & ex Deo na-
 tus est, totus nouo, ac simul ueteri præcepto de dilectione
 mutua deditus. Et hæc dilectio, totius legis impletio est,
 dicente Paulo: Tota lex in uno uerbo completur, nempe
 hoc: Diliges proximū tuum ut teipsum, Gal. 5. Nam quic-
 quid lex Dei tradit, huc spectat, hoc unū requirit, ut tandē
 ad Dei imaginē solidā reformemur, per omnia boni, usq̄
 busq̄ hominū & expositi, & accōmodati, id quod plane
 fieri nequit, nisi simul omni uirtutū genere simus ornatī.
 Quis enim ad uerā ecclesiæ ædificationē, omniūq̄ solidā
 utilitatē, hoc est, iuxta legē Dei, & in gloriā Dei omnia in-
 stituat & perficiat, id quod est munus Christiani, 1. Cor. 10.
 nisi ordine & recte singula, & cogitet, & dicat, & gerat, ha-
 beatq̄ ideo uniuersum uirtutū chorū plane domesticum.

CVI BONA

OPERA ADSCRIBENDA,

& quā necessaria. Cap. V.

AT uero cum spiritu Christi aguntur, qui filij Dei sunt,
 potius quam agāt, Ro. 8. & ex illo, & per illum, & in
 illum sunt omnia, Rom. 11. non debēt aliq̄ quam huic ipsi
 spiritui

FIDEI CONFESSIO

Lib. Arbitriū spiritui omnium uirtutum largitori uni transcribi, quæcumque pie, recteque gesserimus. Vt cum ille nos nequaquam cogat, uerum ducat uolentes, efficiens nimirum in nobis, & uelle, & operari. Phil. 2. Vnde scite Diuus Augustinus scripsit, sua in nobis Deum opera remunerare. His bona opera, tam non reijcimus, ut prorsus negemus quæcumque plene posse saluum fieri, nisi huc per spiritum Christi euaserit, ut nihil iam bonorum operum in eo desyderetur, ad quæ quidem Deus illum condidit. Sumus enim diuersa eiusdem corporis membra, unde nec eadem singuli officia habemus. 1. Corinth. 12. Legem siquidem impleri a deo necesse est, ut cælum & terra citius transitura sint, quam possit ex illa iota unum, uel minimus apiculus remitti. Quia tamen Deus solus bonus est, & ex nihilo omnia condidit, nosque spiritu suo penitus nouos facit, agitque totos, in Christo enim non nisi noua creatura ualeat, nihil potest horum adscribi uiribus humanis, faterique oportet, omnia esse Dei nobis ultro, nec ullo nostro merito fauētis, & beneuoli merita dona. Ex his iam cognosci ab uide potest, quid credamus iustificationem esse, per quem nobis contingere, quæque deum ratione a nobis percipi, tum quibus nam scripturis, ut ita credamus, sumus adducti. Tamen enim ex plurimis paucas citauimus, ex his paucis tamen, cuius uel mediocriter in scripturis uersato, satis superque manifestum est, huius generis sententias, quibus nobis nihil nisi peccatum & perditio, ut Hosea inquit, Domino autem omnis nostra & iustitia & salus tribuitur, legentibus illas passim occurrere.

DE CHRISTIANI

HOMINIS OFFICIIS. Cap. VI.

Iam & illud obscurum esse haud poterit, quæ nam sint Christiani hominis officia, quibusque actionibus potissimum intentum esse conueniat. Hisce nempe omnibus, quibus

quibus proximis suis, quiscq; pro se cōmodare queat. Primum quidem ad uitam æternam, ut & illi cognoscere, colere, & reuereri Deum incipiant, dein etiam ad præsentē, ne quid desyderent rerum, quas corporis quoq; necessitas poscit. Quemadmodum enim uniuersa lex Dei, quæ totius iustitiæ absolutissima præceptio est, in hoc uno dicto, Diliges proximum tuum sicut teipsum, summatur Ro. 13. ita in huiusmodi dilectionis præstatione, omnem summari & absolui iusticiam necesse est. Vnde inter Christiani hominis munera, nihil omnino numerandū est, quod non momentum aliquod, rationibus proximi adferat, & hoc sane amplius quodq; opus ex officio Christiani fuerit, quo plus ex eo utilitatis ad proximos peruenerit. Eapropter, post functiones ecclesiasticas, inter præcipua Christiani hominis officia ponimus, administrationē Reipublicæ administrantibus eam esse morigeros, nam hæc ad publicam utilitatem referunt, curam quæ impenditur uxori, liberis, atq; familiæ, honorem qui exhibetur parentibus, quod sine his uita hominum consistere nequeat, bonarum deniq; artium, omniumq; honestarum disciplinarum professiones, quod absq; harum cultu maximis, & humano generi proprijs bonis destitui necesse sit. In his tamē, & quibusuis alijs humanæ uitæ munijs, nihil cuiquā temere arripiendū est, sed religiose uidendum, quo uocet Deus. Id demum cuiusq; officium fuerit, hoc autem præstabilius, quo maiore hominibus cōmoditatem attulerit.

DE PRECIBVS

ATQVE IEIUNIIS. Cap. VII.

Precationes uero & religiosa ieiunia, actiones nihilo minus sanctissimas, quæq; Christianos plurimum deceant, habemus, ad quas Ecclesiastæ nostri diligentissimè auditores suos inhorrantur. Verum namq; ieiunium,

C quasi

FIDEI CONFESSIO

Quid ieiunium & precatio. quasi quædam uitæ presentis, & malis cupiditatibus semper obnoxia, abdicatio, & futura, perturbatio numq; libertas, meditatio est. Precatio autem, animi in Deum subiectio, taleq; cum illo colloquium, ut nulla alia res, celestibus affectibus tantopere incendat, & ad Dei uoluntatem mentem potentius cõformet. Quamlibet aut sanctæ, & Christianis necessariae istę functiones sunt, cum tamen illis non tam seruitur proximo, quàm paratur homo, ut cum fructu seruire proximo queat, sanctæ doctrinæ, pijsq; horramentis, & monitionibus, tum etiam alijs officijs, à quibus statim proximus aliquid precipit commodi, præferendæ nõ sunt. Vnde de seruatore legimus, quod noctu precatio, die aut doctrinæ & sanandis egoris, operam dederit. Ut enim dilectio fide & spe maior est, ita quæ proxime hanc referunt, certam nimirum hominibus utilitatẽ adferentia, cunctis alijs sacris functionibus, anteponenda credimus. Vnde D. Chryostomus scripsit, ieiunium in choro uirtutum, ultimum locum sortiri.

3. Cor. 13.

Mat. hom. 48.

DE IEIUNIORVM PRAECEPTIS.   Cap. VIII.

AT uero quoniam rite atq; cum fructu, uel precari, uel ieiunare, nullæ nisi ardentiores, & superno afflatu peculiariter incitatae mentes, possunt, credimus præstare exemplo Apostolorum ac superioris puriorisq; ecclesiæ, sanctis exhortationibus ad hæc inuitare, quàm ea extorqueere præceptis, ijs præsertim, quæ peccatis obligant, id quod sibi permiserunt posteriores, cum iam ordo sacerdotũ haud parum

parum degenerasset. Sic & locum, tempus, modum, tum
 precādi, tum ieiunandi, malumus sancto spiritui, sine quo
 rite nec precari, nec ieiunare quisquā potest, arbitrandā re-
 linquere, quā certis præscribere legibus, maxime quas
 sine piaculo transgredi non liceat. Propter iuniores tamē
 & imperfectiores, certum ad præcandum & ieiunandum
 tempus, modumq̄ constitui, quo ad hæc uelut sanctis pro-
 gymnasmatīs preparantur, nostri haudquaquam impro-
 bant, si modo id fiat citra obstrictionem conscientiæ. In
 hanc uero sententiam, præterquā quod cum natura ha-
 rum actionum, omnis ingrata compulsio pugnet, id nos
 deduxit, quod nec Christus ipse, nec Apostoli, huiuscemo-
 di præceptorum usquā meminerunt. Quod & D. Chry-
 sostomus, testatur: Vides inquit, quia uita recta, magis
 omnibus cæteris iuuat. Rectam autem uitam appello, nō
 ieiunandi laborem, nec cilicij aut cineris lectulum, sed si
 pecuniam non aliter quā oporteat, despicias, si charita-
 te ardeas, famescentes pane tuo nutrias, si superior ira sis, si
 gloriam inanem non concupiscas, si inuidia non detri-
 nearis. Hæc enim ipsius documenta sunt. Etenim non
 dicit ieiunium suum iste imitandum, quamuis quadra-
 ginta illos dies possit proponere, sed discite à me, quoni-
 am mitis sum & humilis corde. Imo uero contra, omne,
 inquit, quod apponitur uobis edite. Sed nec ueteri popu-
 lo, ullum solemne & statum, præter unius diei ieiunium,
 indictum legimus. Nam quæ à Prophetis & regibus insti-
 tuta scriptura testatur, constat non fuisse stata, sed suo tan-
 tum tempore indicta, cum id certæ scilicet calamitates, nel
 imminentes, uel iam prementes, poscerent. Quandoquid-
 dem igitur scriptura, ut D. Paulus diserte affirmat, omni
 bono opere instruit, ignorat autem hæc præceptis extorta
 ieiunia, non uidemus, qui Apostolorū successoribus licere
 potuerit, tanto ecclesiam, tamq̄ periculoso onere grauare.

Mat. hom. 48.

Christus non
 iubet 40. dies
 ieiunare.

C ij Certe

sleme
 g libe
 i sub
 celes
 mra
 nda
 amen
 o, ue
 p r i s q
 c i s, a
 præ
 i o c t o
 eram
 e pro
 arate
 m d a
 m i n

 M

 uel
 i pe
 ex
 fan
 rere
 l i s
 u d
 im

FIDEI CONFESSIO

Eccle. hist.

Certe Ireneus testatur, olim uariam & liberam fuisse ieiuniorum apud Ecclesias obseruationem, uti legitur lib. Ecclesiast. hist. octauo, cap. 14. In eodem libro meminit Eusebius, quendam Apollonium scriptorem ecclesiasticum inter cætera, etiam hoc argumento Montani hæretici doctrinam confutasse, quod primus ieiuniorum leges imposuerit. Adeo putabat istuc sanam Christi doctrinam profitentibus indignum. Inde Chrysostomus alicubi ait: Honestum ieiunium, sed nemo cogatur: Et alibi non potestatem ieiunare hortatur, ut abstineat à delicijs, idq; adfirmat haud magno à ieiunio interuallo distare, ualidumq; esse telum ad reprimendum furorè diaboli. Adhæc, ipsa quoq; experientia plus nimio comprobatur, ista ieiuniorum præcepta, pietati plurimum obfuisse. Ut igitur satis constare nobis uisum est, proceres ecclesiæ hanc potestatem, ieiunia sic indicendi, ut peccati conscientias obstringerent, præter scripturæ autoritatem sumpsisse, ita solui conscientias hisce laqueis permisimus, sed per scripturas, maxime autem Paulinas, quæ hæc mundi elementa à Christianorum ceruicibus, singulari studio submouent. Neq; enim leue apud nos momentum, habere debuit illud Pauli: Ne quis igitur uos iudicet de cibo aut potu, aut delectu diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum. Et rursus: Itaq; si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid tamquam uiuentes decretis tenemini? Si etenim D. Paulus, quo nemo unquam Christum certius docuit, in eam nos libertatem rerum externarum, per Christum adsertos contendit, ut non modo nulli creaturæ ius permitteret, eos; qui Christo credunt, uel illis quidem ritibus & obseruationibus, grauandi, quos tamen Deus ipse instituit, & suo tempore prodesse quoq; uoluit, sed etiam denunciat à Christo excidisse, factumq; eis Christum ociosum, qui se his addici patiantur, quid iam putamus sentiendum sit de præceptionibus, quas non solum circa omne oraculum,

Col. 2.

culant
homi
& infi
discip
men
sibi ha
modi
morio
uideat
ille sibi
plus ob
scienti
num si
suo de
daizat
colen
manet
cere li
gno,

H
na d
mun
tias
totu
runt
nere
etiar
hiber
us co

culum, uerum etiam absque ullo imitabili exemplo, ex se homines commenti sunt, quæque ideo nõ egeat tantum & infirma, sed noxia etiam, non elementa, hoc est, sacræ disciplinæ rudimenta, sed omnis ueræ pietatis impedimenta plurimis fuere. Quanto iniustius erit, quenquam sibi hanc potestatem in Christi clerum sumere, ut huiusmodi eum seruitute premat, quantumque à Christo nos remotiores fecerit, si illis nos subiecerimus. Quis enim non uideat gloriam Christi, cui nos decet totos uiuere, quos ille sibi, idque sanguine suo, totos redemit, uindicauitque, plus obscurari, si præter eius auctoritatem, ijs legibus conscientiam nostram obstringimus, quæ inuenta hominum sunt, quàm quæ authorem habent Deum, etiamsi suo duntaxat tempore seruandæ. Minus profecto est iudicizare, quàm ethnizare. Ethnicorum autem est, leges colendi Deum recipere, quæ inconsulto Deo, ex humano tantum ingenio profectæ sunt. Quare si uspiam alibi, hic certe locum habet illud D. Pauli. Empti estis precio magno, nolite fieri serui hominum.

1. Cor. 7.

DE DELECTV

CIBORVM. Cap. IX.

HAc eadem de causa, remissus est & delectus ille ciborum in certos dies indictus, quem D. Paulus doctrinæ demoniorum attribuit, scribens Timotheo. Nec firmitum est, quod hæc quidam in solos Manichæos, Encraticos, Tarianos, & Marcionitas dicta contendunt, qui in totum aliquibus ciborum generibus, & nuptijs interdixerunt. Apostolus damnauit hoc loco eos, qui iubent abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum &c. Iam qui etiam in certos duntaxat dies, cibos aliquos sumere prohibent, ij iubent nihilominus abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum, demoniorumque doctrinæ affi-

C ij nes

FIDELI CONFESSIO

res existunt, id quod ex causa quoque liquet, quam Apostolus subiecit. Nam quicquid, inquit, creauit Deus, bonum est, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione sumitur. Nulla siquidem tempora excipit, quamuis frugalitati, temporantiae, ac etiam selectis carnis castigationibus, iustisque ieiunijs nemo illo impensius fauerit. Seruanda sane est Christiano frugalitas, sed iugis, castiganda nonnunquam caro, imminuto solito dimenso, sed ad id ciborum uilitas, modusque potius, quam species aliquid conferet. Iustum denique ieiunium, idemdem suscipere Christianos conuenit, sed quod non certorum, uerum omnium ciborum, nec horum tantum, sed simul deliciarum uitae huius quarumlibet, abstinentia sit. Quale enim hoc ieiunium, quae abstinentia, speciem tantum mutare lautitiatum, id quod etiam qui hodie religiosiores habentur, solent, cum D. Chrysostomus non agnoscat esse ieiunium, si in totum etiam sine cibis, & ad uesperam usque permaneamus, nisi cum abstinentia ciborum, a noxijs quoque continentiam exhibeamus, & circa spiritualium rerum studium, multum oculi impendamus.

NULLVM ESSE

QVAERENDVM IN PRECIBVS

& ieiunijs meritum. Cap. X.

DEinde & hoc ecclesiae nostri circa ieiunia & preces demendandum docuerunt, quod uulgo homines doceri solent, nescio quid meriti & iustificationis, hisce sibi actionibus querere. Gratia enim per fidem sicut salui, ita & iusti reddimur. Et de operibus legis, inter quae & preces & ieiunia numerantur, sic scripsit Paulus: Christus uobis factus est ociosus, quicumque per legem iustificamini, a gratia excidistis. Nos enim spiritu & fide, spem iustitiae expectamus. Precandum igitur est, sed ut a Deo accipiamus, non ut illi

hinc

Gal.

hinc quicquam conferamus. Ieiunandum ut precemur ex
 peditijs, carnemq; in officio contineamus, non ut apud
 Deum aliquid nobis mereamur. Hunc solum finē, usumq;
 pretum & ieiuniorū, & scriptura, & Patrum cum scripta,
 tum exempla præscribunt. Ad hæc sic res nostræ habent,
 ut si etiam tanta cum religione precari & ieiunare posse-
 mus, demum omnia quæcunq; Deus nobis iniunxit, per-
 ficere, ut amplius nihil à nobis requiri posset, quod hæc-
 nus nemo mortalium unquam præstitit, adhuc tamen fa-
 teri oporteret, nos seruos esse inutiles. Quid igitur nobis
 meriti fingemus?

VNVNVM DEVM

INVOCANDVM PER

Christum. Cap. XI.

Riectus est & alius circa hæc abusus, quod quidã præ-
 cibus & ieiunijs, Deiparam quoq; uirginē Mariam,
 aliosq; diuos sic demereri uolunt, ut per eorum intercessio-
 nem & merita, cum animæ, tum corporis malis liberētur,
 bonisq; omne genus cumulentur. Docent enim nostri cō-
 cionatores, unicum Patrem in cœlis per Christū unicum
 mediatorem inuocare, orareq; omnia, qui ut ipse testatus
 est, nihil nobis denegabit, quod fide modo ipsum, & in
 nomine Christi orauerimus. Cum itaq; Paulus, unū hunc
 hominem Iesum Christum, Dei & hominum mediatore
 prædicet, & nemo nostri amantior esse possit, nemo item
 apud Patrem plus ualere, hortari nostri solent, hoc unō
 apud patrem conciliatore & intercessore satis habere. Dei
 autem parentem sacratissimā uirginem Mariam, diuosq;
 omnes, iubent summo studio colere, sed quod tum de-
 mum præstaturi simus, cum ijs rebus, quæ ipsis cum pri-
 mis cordi sunt, studuerimus, nempe innocentie & pietati;

C iij quarū

1. Timæ

FIDEI CONFESSIO

quarum illi nobis tam egregia exempla prætulerunt. Cum enim Deum ex toto corde, tota anima, omnibusque uirtutibus Diui omnes amant, haud est quod illis gratius præstemus, quam ut pariter cum eis Deum, quam ardentissimi, me & diligamus, & emulemur. Meritis enim suis illi, nec propriam salutem adscribunt, nedum nos per ea iuuare, unquam in animum inducunt. Singuli cum hic agerent cum Paulo dicebant. Vitam autem quam nunc uiuo in carne, per fidem uiuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Non aspersionem gratiam Dei. Si iam ipsi gratia Dei, & redemptioni Iesu Christi, omnia accepta retulerunt, nulla re magis eis gratificabimur, quam si & nos hisce præsidij nitamur.

DE MONACHATU

CHATV.

Cap. XII.

EAdem uero causa, quod omnis nostra iustificatio consistat fide in Iesum Christum, unde libertas nobis facta est rerum externarum omnium, monachatus quoque uincula laxari apud nos permisimus. Videbamus enim hanc à D. Paulo Christianorum libertatem ubique grauius uindictari, qua quisque pro se certus ab uno Christo Iesu domino nostro, omnem iusticiam & salutem petendam, certus etiam rebus uitæ huius quibuslibet, semper sicut in utilitatem proximorum, ita in gloriâ Dei utendum esse, se & sua omnia, sancto Christi spiritui, uere adoptionis & libertatis largitori, arbitrandam, moderandam, & cum in usus proximorum, tum gloriæ Dei illustrationem, instituenda, exhibendâque, libere permittat. Hanc cum libertatem retinemus, præstamus nos seruos Christi, cum hominibus eam prodimus, ipsorum nos inuentis addicentes, à Christo ad homines, uelut fugitiui deficiamus. Id quod hoc magis impie facimus, quo minus nos uulgari precio Christus

Christi
nre fat
lus fat
remont
quod &
eatum
nes. Sc
iugum
Christi
erga eo
Christo
implet
uicem
qualer
manui
neris
de can
tem rei
ster De
pionis
uicti
suos m
hualfr
homi
diend
nus, n
bet, q
xerit,
mod
nus
conl
prop
peca
caro.

Christus sui iuris fecit, qui nos sibi ab exitiabili satanae seruitute sanguine suo vindicauit. Et haec causa est, cur D. Paulus scribens Galatis, tanto pere detestatus sit, quod illi ceremonijs legis, licet diuinæ, se addixissent, cum id tamen quod & supra ostendimus, multo excusatius esset, quam earum se iugo permittere, quas ex se confinxerunt homines. Scripsit enim, & ex uero, qui ceremoniarum illarum iugum admisissent, eos aspernari gratiam Dei, mortemque Christi pro nihilo habere. Et inde ait se metuere, ne frustra erga eos laborauerit, hortaturque, ut in libertate, qua eos Christus liberasset, stare uelint, neque rursus iugo seruitutis implicari. Iam constat monachatum nihil aliud esse quam seruitutem humanarum traditionum, & plane huiusmodi, qualem nominatim Paulus, locis quos adduximus, damnauit. Omnino enim qui monachatum proficentur, inuentis illis hominum spe meritorum sese deuouent. Unde tantum piaculum faciunt, ab illis se ad Christi libertatem recipere. Proinde cum tam corpus quam spiritus nosser Dei sint, idque duplici nomine, conditionis & redemptionis, haud potest Christianis licere se monasticae istius seruituti mancipare, multo minus quam seruis prophanis, suos mutare dominos. Ad haec, inficiari non potest, per huiusmodi mancipationem & uota uiuendi mandatis hominum, necessitatem, ut semper solet, induci transgrediendi legem Dei. Lex siquidem Dei requirit, ut Christianus, magistratui, parentibus, propinquis, ac alijs quibuslibet, quos illi Deus proximos fecerit, & ei iuuandos adduxerit, pro uirili inserviat, quocumque id in loco, aut tempore, modoue usus illorum poposcerit. Tum illud uiuendi genus amplectatur, quo rationibus proximorum praecipue consulere ualeat, nec coelibatum deligat, nisi datum sit propter regnum caelorum, hoc est, causa promouendae pietatis, gloriaeque Dei, seipsum castrare, matrimonio abdicato. Nam stat editum illud Dei per Paulum promulgatum,

D. tum,

1° Cor. 6

Mat. 15

ut. Cam
is q
ius pra
lenissi
illi, nec
uimare,
agetent
nino in
tradidit
Siam
ia acce
quam si

II.
tio co
is facta
q
n hanc
er uin
domi
1, cer
icacit
n esse,
nis &
um in
instita
erant
mini
res, a
quod
recio
istis

F I D E I C O N F E S S I O

eum, quod nulla hominū uota possunt reddere irritum: Propter supra uitanda, quisq; (neminem excipit) suam uxorem habeat, & unaquæq; suum maritum. Neq; enim capiunt omnes uerbum illud, de cœlibatu propter regnū cœlorum suscipiendo, ut testatur Christus ipse, quo nemo, uel quid ualeat ingenium humanum, uel quid placeat Patri, & nouit certius, & tradidit fide meliore. Iam palam est uotis illis monasticis, certo hominū generi sic mancipari eos, qui illa suscipiunt, ut iam nec magistratui, nec parentibus, nec illis hominibus (uno cœnobiarcha excepto) morigeros & officiosos se prestare, aut facultatibus suis subuenire liceat, minus omnium uero uxorem ducere, etiam si quàm maxime urantur, & ideo in quauis uitæ dedecora, necessario prolabantur. Cum itaque perspicuum sit, uota ista monastica hominem seruitute Christi solutum, seruituti non tam hominum, quàm Satanæ obnoxium facere, transgrediendiq; legem Dei necessitatem quandam, uti omnium humanarum traditionum natura est, inferre, ac ideo aperire cum iussis Dei pugnare, merito credimus ea irritanda esse, quando non scripta solum, sed & naturæ lex rescindendam fidem iubeat, si seruata bonis moribus officiat, nedum religioni. Proinde nemini obsistere potuimus, qui uitam monasticam, indubitatam iam Satanæ seruitutem, cum Christiana mutare uoluisset. Sicut nec alijs ex ordine ecclesiastico, qui ductis uxoribus, genus uitæ amplexi sunt, à quo proximis plus commodi, maiorq; uitæ honestas, quàm ab eo in quo erant, expectari potest. Denique nec eos qui apud nos, in uerbi Dei ministerio, perseuerarūt, arcere à iure coniugij, quicquid castitatis uouerint, ob memoratas causas, nobis permisimus, cum diuus Paulus præcipuus ueræ castitatis assertor, Episcopus quoque recipiat maritum. Iure etenim omnibus humanis legibus, hanc unam diuinam, propter supra uitanda, unusquisque suam habeat

beat

beat uxorem &c. anteposuimus. Quę certe lex, quod reie-
cta tam diu fuit, omnia, quamuis infanda libidinis gene-
ra (honos sit auribus S. M. tuę optime Cęsar) nimis
quàm horrende in ordinem ecclesiasticum inundarunt,
adeo, ut nullum sit hodie mortalium genus, hoc nomi-
ne magis abominabile.

DE OFFICIO DIGNITATE, ET POTESTATE ministerum in Ecclesia. Cap. XIII.

DE ministerio & dignitate ordinis ecclesiastici, doce-
tur apud nos, primum, non esse in Ecclesia potestatem ^{2. Cor. 12}
nisi ad ædificationem. Deinde neminem huius ordinis
aliter debere æstimari, quàm Paulus se, Perrũ, Appollo &
similes æstimari uoluit, nimirum ut Christi ministros, &
œconomos mysteriorum Dei, à quibus hoc præcipue re-
quiri cõueniat, ut fides quisq; reperiat. Hi clauis habent
regni cœlorũ, ligãdi & soluendi, peccata remittedi & re-
tinendi potestatem, sic tamẽ, ut nihil nisi Christi ministri
sint, cuius hoc ius solius & propriũ est. Vt enim unus est q;
potest innouare animos, ita solus quoq; est, q; sua uirtute,
cœlos hominibus referat, peccatisq; soluit. Quod utrunq;
nobis tum demum contingit, cum datur animis innoua-
ri, habereq; iam nostrũ $\omega\lambda\iota\tau\delta\upsilon\mu\alpha$ in cœlis. Ministrorum
partes sunt, uerbo plantare & rigare, quod utrunq; per se ^{1. Cor. 3}
nihil efficit, qui incrementum dat, Deus est. Ex se enim
nemo idoneus est quicquã huiusmodi cogitare, tanquã
ex se. Verum quod idoneus quis ad hæc fuerit, id ex Deo
est, qui quos uult facit ministros noui fœderis, ut homi-
nes de Christo rite persuasos, huius uere participes ted-
dant, nec mortuam literam, hoc est, doctrinam quę foris
tantum perstrepat, animum uero non immutat, sed spiri-
tum simul uiuificantem, corq; renouãtem, administrent.

D ij Et

FIDELI CONFESSIO

2. Cor. 3. Et sic demum cooperatij Dei sunt, cœlū uere aperiunt, pec-
 cata remittunt. Hinc est quod Christus, cum hanc potesta-
 tem Apōstolis traderet, flauit in eos, dixitq; Accipite spiri-
 tum sanctum: & tum quidē subiecit, Quorumcūq; remise-
 ritis peccata illis remittuntur. Esse itaq; missos diuinitus
 (quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur) hoc est, fa-
 cultatem & animum annunciandi Euangelij, pascendiq;
 gregem Christi, tum cooperatē, hoc est, persuadentem
 cordibus, spiritum accepisse, id demū idoneos riteq; un-
 ctos Ecclesiæ ministros, Episcopos, Doctores & pastores
 constituit. Reliquæ uirtutes, quibus huius ordinis homi-
 nes ornatos esse ad decet, enumerat D. Paulus. Ad hunc
 itaq; modum, qui missi, uncti, ornatiq; sedulam gregis do-
 minici gesserint curam, & pascendo illum bona fide labo-
 rauerint, episcoporum, presbyterorum, & pastorum nu-
 mero habendos, dupliciq; honore dignos agnoscimus,
 quorumq; iussa, quiuis Christianus, summa promptitudi-
 ne capefferē debeat. Qui autē diuersis rebus dediti sunt, di-
 uerso itē ipsi se locō collocant, & nomine insigniūt. Nul-
 lius tamen uita sic offendere debet, ut si è Mose, uel Christi
 cathedra, hoc est, ex lege uel Euāgelio quid dixerit, id am-
 plectendum sibi Christiani dubitent. Aliena uero si qui ad-
 ferant, est ouiu Christi, talium uocem non audire. In pro-
 phanis autem rebus qui potestatem acceperunt, ut a Deo
 illa ordinata est, ita Dei ordinationi resisteret, qui his nol-
 let esse dicto audiens, in ijs rebus quæ cum iussis Dei non
 pugnant. Calumnia igitur est, quod nostros quidam cri-
 minantur, ecclesiasticorū iurisdictionem labefactare. Quæ
 enim hi temporariam habent, ea nunq; per nostros impe-
 dita est. Spiritualem uero, qua uerbo Dei cōscientias expe-
 dire, & Euangelio Christi fideliter pascere debent, sepe im-
 plorauerunt, tam abest ut ei unquā restitissent. Quod autē
 ecclesiarum quorūdam doctrinam nō sustinuumus, &
 pro nostra necessitate alios in horum locū substituumus,
 aut

Rom. 10

1. Tim. 3.

Tit. 1

1 Cor. 10

aut certe per episcoporum præfectos exautoratos retinui-
 mus, in causa fuit, quod hi, pastoris nostri uocem pure au-
 nunciarunt, illi auté, alienorum. Etenim cum uentú est ad
 negocium Euangelij & doctrine sanæ, cõuerti totos oportet
 ad episcopum animarum nostrarum Iesum Christum,
 & alienorum uocem neutiquá admittere, quicumq; Chris-
 to uere credimus. In eo nemini fieri iniuria potest, si qui-
 dē uera sunt illa Pauli: Omnia nanq; uestra sunt, siue Pau-
 lus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue uita, siue
 mors, siue præsentia, siue futura. Omnia nanq; uestra sunt,
 uos autem Christi, Christus uero Dei. Certe si Petrus &
 Paulus cum toto mundo hætenus nostri sunt, nos uero
 haud quaquam illorum, sed Christi, & quidem sicut ille
 patris, nēpe ut ipsi uni uiuamus quanti sumus, in hoc qui-
 buslibet tanquá nostris utentes, nemo sane ecclesiasticorū
 iure de nobis, quasi parum ipsi obtemperemus, queri po-
 terit, dum constiterit Dei nos uolūtatem sequi. Hæc apud
 nos de officio, dignitate & autoritate ministrorum ecclē-
 siæ docentur, quibus ut fidem haberemus, loca scripturæ
 quæ adduximus, & his similia nos persuaserunt.

1. Cor. 3

DE TRADITIO

NIBVS HVMANIS. Cap. XIII.

Porro de traditionibus patrum, quasue hodie episco-
 pi & ecclesiæ sanciant, sic habet nostrorum sententia.
 Nullas traditiones inter humanas, eas quidē, quæ in scri-
 pturis damnantur, numerant, nisi quæ cum lege Dei pug-
 nant, quales sunt, quæ de cibo, potu, tēpore, alijsq; rebus
 externis, conscientiam obstringunt, quæ matrimonio, ijs
 quibus illo ad honeste uiuendum opus est, interdiciunt, &
 huius farinae reliqua. Nam quæ cum scriptura consonant,
 & ad bonos mores, utilitatemq; hominum institutæ sunt,
 tametsi in scripturis ad uerbum expressæ non sint, nihilo-

D ij minus

FIDEI CONFESSIO

minus cum ex præcepto dilectionis, quæ omnia quàm
decentissime instituit, dimanât, diuinæ potius quàm hu-
manæ, merito habentur. Huius ordinis erant illa Pauli,
ne mulieres apertis capitibus, utri obuelatis orarent in Ec-
clesia, ut communicaturi seinuicem expectarent. Ne quis
linguis in cœtu loqueretur sine interprete, ut Prophetæ
citra cōfusionem, prophetias suas in medium adferrent,
à sedentibus dijudicandis. Tales multas sane ecclesia
hodie iure obseruat, & pro occasione quoq; condit no-
uas, quas qui reiecerit, is non hominum, sed Dei, cuius tra-
ditio est, quæcunq; utilis est, auctoritatem contemnit.
Quicquid enim uerum, uel dicitur, uel scribitur, illo do-
nante dicitur & scribitur, qui est ipsa ueritas, ut diuus Au-
gustinus pie scripsit. De eo autem sepe disputari solet, quæ
traditio profit, quæ secus, hoc est, quæ pietatem promo-
ueat, quæ remoretur. Sed qui nihil sui quæsierit, atq; utili-
tati publicæ se penitus consecrauerit, is nullo negotio ui-
debit, quænam legi Dei respondeant, quæ minus. Porro
cum Christianorum res sic habeant, ut & iniurijs iuuen-
tur, ne iniquis quidem legibus, contabitur parere Chri-
stianus, modo nihil iubeant impium, iuxta illud Christi:
Si quis te adegerit ad miliarium unum, ito cum eo duo.
Sic certe Christianus omnia omnibus fieri debet, ut ni-
hil non in gratiam & usum hominum, & pati & facere
studeat, quod modo Dei iussis non aduersetur. Hinc fit ut
civilibus legibus, quæ cū pietate nō pugnant, eo quisq; pa-
reat promptius, quo fide Christi fuerit imbutus plenius.

DE ECCLESIA.

Caput XV.

IAm quid de Ecclesia & sacramētis sentiamus, exponen-
dum. Ecclesia itaq; Christi, quæ subinde regnū cœlorū
appellatur, est eorum societas, qui Christo nomen dede-
runt,

tunt, fideiq; eius se toros cōmiserunt, quibus tamen ad fide-
 nem usq; mundi admixti erūt, qui fidem Christi simulāt,
 non uere habent. Id Dominus abunde docuit parabola
 zizaniorum. Item rhetis quod in mare iactum, putres cū
 bonis pisces attrahit. Tum parabola regis, qui ad nuptias
 filij sui quoslibet uocari, & postea carentē ueste nuptiali,
 eijsi rursus nihilominus iubet. Porro cum Ecclesia spon-
 sa Christi p̄dicatur, pro qua ille semetipsum exposuit, ut
 sanctificaret eam. Item cum domus Dei, columna & sta-
 bimentum ueritatis, Mons Sion, Ciuitas Dei uiuentis,
 Hierusalem cœlestis, Ecclesia primogenitorum, qui con-
 scripti sunt in cœlis. Hęc laudes, ijs tantum comperunt, qui
 quod solide in Christum credunt, uere locum inter filios
 Dei nacti sunt. In his cū uere regnet seruator, proprie eius
 Ecclesia & sanctorū *κοινωνία*. i. societas, ut in symbolo Apo-
 stolorum uocabulū Ecclesię expositum est, nominatur.
 Hanc regit Spiritus sanctus, huic Christus nunq; abest, sed
 sanctificat, ut eam sibi tandem exhibeat, non habentem
 maculā aut rugam. Hanc deniq; qui audire non sustine-
 rit, ut Ethnicus habendus est atq; publicanus. Hęc quanq;
 id, unde habet quod uere Ecclesia Christi sit, nempe fides
 in Christum, uideri nequeat, ipsa uideri tamē, planeq; ex
 fructibus cognosci potest. Horum fructuum p̄cipui sunt
 animosa ueritatis confessio, sincera omnibusq; exposita
 dilectio, & fortis rerum omniū p̄ Christo cōtempus.
 Quę utiq; abesse nequeunt, ubi Euangeliū, sacramentaq;
 eius pure obtinēt. Pręterea cū Ecclesia regnūq; Dei sit, atq;
 ideo cuncta in eo optimo ordine geri necesse sit, habet ua-
 ria ministrorū munera. Corpus siquidē est ex uarijs mem-
 bris, quibus singulis sui actus sunt, cōpactum. Et hi dū suo
 ministerio bona fide fungunt, in uerbo & doctrina gnau-
 ter laborantes, Ecclesiā uere representant, ut qui eos audie-
 rit, recte dicatur audisse Ecclesiā. Verū quod istos spiritu agi,
 quaq; facultate p̄ditos esse oporteat, superius cum fide n-

Mat. 13

Mat. 22

Ephc. 5

1. Tim. 3.

Heb. 12

D iij nostram

FIDEI CONFESSIO

nostram de ministerio ecclesie exponeremus, memorauimus, fideiq; hac in re nostra rationem reddidimus. Nequeunt enim uicem ecclesie Christi gerere, qui docent qua Christi mandatis pugnant. Id tamen fieri potest, & saepe fit, ut & mali in nomine Christi prophetent, ecclesieq; sententiam adferant. At qui a dogmatis Christi aliena proponunt, etiamsi intra ecclesiam sint, quia tamen errore praoccupati, pastoris uocem nequaquam sonant, ecclesiam, sponsam nimirum Christi, representare non possunt. Quare nec eius nomine audiendi sunt. Alienam siquidem uocem oues Christi non sequuntur. Hac nostri docent de ecclesia, qua citatis locis, & similibus nituntur.

DE SACRAMEN TIS. Caput XVI.

Porro quod Ecclesia hic in carne, & si non secundum carnem agit, uisum est Domino, illam externo quoque uerbo docere, monere, & hortari, quoque id commodius fieret, uoluit suos externam etiam inter se societatem colere. Quae de causa & sacra Symbola, quae sacramenta uocamus, illis dedit. Inter quae praecipua sunt, Baptisma, & Eucharistia. Haec credimus ueteribus sacramenta dicta, non solum quod sunt inuisibilis gratiae, uisibilia signa (ut diui Augustini uerba habent) sed etiam quod his quali fidei professio fiat.

DE BAPTISMO Caput XVII.

DE Baptismate itaque confitemur, id quod passim scriptura de illo praedicat. Eo sepeliri nos in morte Christi, Coagmentari in unum corpus, Christum induere, Esse lauacrum regenerationis, Peccata abluere, Nos saluare, Haec uero omnia sic intelligimus, ut ea D. Petrus interpretatus

Ro. 6. 4. Co. 12
Gal. 3. Tit. 3
Act. 22. 1Pe. 3

intelligimus, ut ea D. Petrus interpretatus est, cum ait, Cuius figuræ nunc respondens baptisma, nos quoq; saluos reddit, non depositio sordiu in carne, sed conscientia bonæ in Deum professio. Absq; fide enim impossibile est placere Deo, & gratia seruari, nõ nostris operibus. Cum autè baptisma sit sacramentum fœderis, quod Deus cum suis icit, pollicitus se illorum, & seminis eorum, Deum ac uindicem futurum, et illos ut suum populum habiturum, symbolum deniq; sit renouationis spiritus, quæ per Christum fit, infantibus quoq; illud conferendum nostri docent, non minus quàm sub Mose olim circuncidebantur. Nos enim uere filij Abrahæ sumus. Quare non minus ad nos, quàm ueteres illa pertinet promissio: *Ero Deus tuus & seminis tui.* Gal. 3.

DE EVCHARI

STIA.

Cap. XVIII.

DE hoc uenerando corporis & sanguinis Christi sacramento, omnia quæ de illo Euangelistæ, Paulus & sancti Patres scripra reliquerunt, nostri fide optima docent, comendant, inculcant. Indeq; singulari studio hanc Christi in suos bonitatem, semper depredicant, quæ is non minus hodie, quàm in nouissima illa cœna, omnibus qui inter illius discipulos ex animo nomè dederunt, cum hanc cœnam, ut ipse instituit repetunt, uerum suum corpus, uerumq; suum sanguinem, uere edendum & bibendum, in cibum potumq; animarũ, quo illæ in æternam uitam alantur, dare per sacramenta dignatur, ut iam ipse in illis, & illi in iplo uiuant et permaneant, in die nouissimo, in nouam et immortalè uitã per ipsum resuscitandi, iuxta sua illa eterna ueritatis uerba: Accipite & manducate, hoc est corpus meum &c. Bibite ex eo omnes, hic calix est sanguis meus &c. Precipua uero diligentia populi animos, nostri ecclesie

E siastæ

moræ
imus.
locent
est, &
ecclē
Christi
uaria
onant,
stunt,
idem
ent de

N

idum,
quod
as fie-
. Qua
s, illis
istia.
im q
nt uer

scri-
Christi
esse
rare,
pres
actus

FIDEI CONFES S I O

fiastæ ab omni tum contentione, tum superuacanea & curiosa disquisitione, ad illud reuocant, quod solû prodest, solumq; à Christo seruatore nostro spectatum est, nempe ut ipso pasti, in ipso & per ipsum uiuamus, uitam Deo placitam, sanctam, & ideo perennem quoq; & beatâ, simulq; inter nos omnes unus panis, unû corpus, qui de uno pane in sacra cœna participamus. Quo sane factum est, ut diuina sacramenta, sacrosancta Christi cœna, quàm religiosissime, reuerentiâq; singulari apud nos & administrantur, & sumantur. Ex his quæ uere ad hunc modum se habent, agnoscit S. T. M. clementissime Cæsar, quàm falso ab aduersarijs nostris iactetur nostros uerba Christi immutare, & humanis glossis cœrperere, nec nisi merum panem merumq; uinum in nostris cœnis administrari, ipsamq; adeo Domini cœnam apud nos contemptam esse atq; reiectam. Nam summo nostri studio semper docent & hortantur, ut simplici quisq; fide, hæc Domini uerba, reiectis uniuersis hominû cõmentis falsiq; glossis, amplectatur, eorumq; sententiæ, omni submota uacillatione, animum addicat, ipsa deniq; sacramenta, in uiuificam animarû suarum alimoniam, & gratam tanti beneficij cõmemoratiõnem, identidem, quanta possit religione sumat. Id quod multo quoq; iam & sæpius, & religiosius apud nos, quàm antea, fieri solet. Simul aut̃ obtulerunt se nostri ecclesiastæ hætenus semper, & hodie se offerunt ad reddendâ, omnium modestia, & ueritate, rationē fidei & doctrinæ suæ, de omnibus quæ tam circa hoc sacramentû, quàm alia credunt ac docent. Idq; nõ solû S. T. M. sed cuius etiã poscenti.

DE MISSA.

Caput. XIX.

Porro cum hunc in modû Christus suam cœnam, quæ postea Missa uocari cœpit, instituerit, nempe ut in ea fideles corpore & sanguine eius in uitam æternam pasti
mortē

mortē eius qua redempti sunt, deprecant, ipsi hoc pacto
 gratias agentes, & hęc salutem alijs quoq; comēdantes,
 non potuerunt nostri ecclesiastę nō damnare, quod hęc
 passim negliguntur, & contra qui Missas celebrant, presu-
 munt Christum Patri offerre pro uiuis & defunctis, Mis-
 samq; tale opus faciunt, quo solo ferē fauor Dei et salus cō-
 paretur, quicquid uel credant homines, uel uiuant. Vnde
 & pudenda illa ac bis terq; impia sacri huius nundinatio
 irrepsit, factumq; est, ut nihil sit hodie Missa questiosius.
 Priuatas itaq; Missas reiecerūt, propterea quod Dominus
 in commune, discipulis hoc sacramentū commendauit.
 Vnde & Paulus Corinthios iubet se inuicē ad. S. cœnam
 expectare, negatq; eos agitare cœnam dominicā, cum pro-
 priam unusquisq; cœnam inter edendum occupat. Porro
 quod illi se Christum offerre uice hostię iactant, hinc nos-
 tri damnarunt, quod Epistola ad Heb. aperte testatur,
 sicut homines semel moriuntur, ita Christum semel obla-
 tū esse, ut multorū peccata tolleret, tamq; nō posse iterum
 offerri, quā nō mori amplius. Eoq; una pro peccatis ui-
 ctima perfecta, perpetuo sedere eū ad dextrā Dei, id quod
 superest expectantē, donec inimici eius ceu scabellū subijci-
 antur pedibus eius. Vnica enim oblatione perfectos effe-
 cit in perpetuum eos qui sanctificantur. Id uero quod
 Missam bonū opus fecerunt, quo à Deo quiduis impetre-
 tur, cum eo pugnare nostri docuerūt, quod scriptura ubiq;
 predicat nos spiritu Christi & per fidem iustificari, fauorē
 Dei percipere, de quo scripturarū testimonia superius ad-
 ducta sunt. Sic quod mors Domini in Missa populo non
 commendatur, declararunt esse aduersum ei, quod hęc
 Christus sacramenta sumere iussit in sui commemoratio-
 nem, & Paulus, ut annuncietur mors Christi, donec ueniat.
 Quod uero iam à multis, sine omni pietatis studio,
 tantum alendi corporis causa, uulgo Missę celebra-
 tur, id demonstrarunt nostri, tam esse execrabile Deo,
 E ij ut si

1. Cor. 11.

Heb. 9.

Heb. 10.

ea & cor
 uo deit
 nempe
 Deo pla
 simusq;
 uno pa
 est, ut di
 religio
 nitren-
 m se ha
 im falso
 ti immu
 i panem
 ipsamq;
 e atq; res
 & hor-
 reictis
 lectatur,
 nimum
 arū sua
 oratio
 d quod
 s, quā
 lesiasta
 ā, omni
 suar, de
 credunt
 reni.

 m, quæ
 te in ca
 ri passu
 monē

FIDEI CONFESSIO

Esa. ut si Missa per se pietati nihil aduersaretur, merito tamē, & iussu Dei tollenda esset. Id quod uel ex solo Esaia liquet. Spiritus enim & ueritas est Deus noster, eoq̄ nō nisi in spiritu ac ueritate coli sustinet. Quam aut̄ molesta sit Domino, inuecta circa hæc sacramenta, tam importuna cauponatio, & hinc monuerunt conijciendum esse, quod Christus tam saue, & plane præter morem suum, externa sibi uindicatione sumpta, templo eiecit uendentes & ementes, cum ij tantum ad promouenda sacrificia, quæ ex lege fiebant, uiderentur negociari. Tot itaq̄ modis, cum ritus Missæ uulgo celebrari solitæ, scripturæ Dei aduersetur, sicut & modis omnibus diuersus est ab eo, quem sancti Patres obseruarunt, damnatus est apud nos è suggestu admodū grauius, sicq̄ uerbo Dei detestabilis factus, ut eum multi ultro reliquerint, alij, dum magistratus autoritate abrogatus est. Id quod nobis nulla alia causa permisimus, quàm quod in omni scriptura, spiritus Dei nihil sic detestetur, & tam serio tolli præcipiat, atq̄ cōmentitium falsumq̄ sui cultū. Iam nemo qui religione aliquo modo tenetur, ignorat, quàm sit timenti Deum inæuitabilis indicta necessitas, cum persuasus est Deum quippiam exigere. Etenim ut latenti multi essent à nobis circa Missæ ritum tam sacrosantum aliquid nouari, facile quiuis præuidebat, nec erant, qui non maluissent, hic non solum. T. S. M. sed ne quemuis imi subsellij principem offendere. Verum cum simul non dubitarent, uulgato illo Missæ ritu, tantopere irritari Deum, eiusq̄ gloriam, pro qua etiam uita ponenda est, obscurari, non potuerunt illum non submouere, ne & ipsi se imminurē gloriæ Dei se obligarent conuiuendo. Vtiq̄ si amandus & colendus est Deus supra omnes, nihil minus ferendum pijs, quàm quod ille abominatur. Hanc uero unam causam extorsisse nobis, ut circa hæc immutare quædam auderemus, testem citamus eum, quem nullum secretum latet.

De con=

DE CONFES-
SIONE. Caput. XX.

CVm uero & que ex pietate suscipitur peccatorum con-
fessio, à nemine prestari queat, quem huc non sua im-
pulerit pœnitudo, uetusq; animi dolor, haud poterit ea
extorqueri præcepto. Quare nec Christus ipse, nec Apo-
stoli illam præcipere uoluerunt. Hac ergo de caussa, hor-
tantur nostri Ecclesiastæ ad confitendum peccata, & fru-
ctum eius, quod quis apud uirum Christianum ac pru-
dentem, secreto sibi consolationem, consilium, doctri-
nam & exhortationem quærat, ostendunt, præceptis ur-
gent neminem, sed & pietati istiusmodi præcepta office-
re affirmant. Nam innumeras animas illa de peccatis sa-
cerdoti confitendis cõstitutio, in grauem desperationem
adegit, totq; alijs uitijs obnoxia est, ut pridem abrogari
debuerit, & indubie abrogata fuisset, si eo zelo ad submo-
uenda offendicula, præsidēs Ecclesiarum proximis secu-
lis arsisent, quo arsit olim D. Nestorius Episcopus Con-
stantinopolitanus, qui secretam confessionē, in sua Eccle-
sia sustulit, propterea q̄ nobilis quædam mulier depre-
hensa esset, cum templum frequentius adiret, tanquã pœ-
nitentiæ operibus uacatura, cum diacono crebrius concu-
buisse. Huiusmodi certe flagitia innumera passim admis-
sa sunt. Ad hæc requirunt pontificum leges, talē confessio-
nis auscultatorem & arbitrum, tam sanctū, doctum, pru-
dentē, misericordem, ut paucissimis possit cui confitean-
tur cõtingere, inter eos maxime qui uulgo audiendis con-
fessionibus deputantur. Iam censent & scholastici Theo-
logi, præstare laico peccata cõfiteri, q̄ ei sacerdoti à quo
non sit expectanda pietatis ædificatio. Summa est, quam
confessionē non solida pœnitentia & uerus animi dolor
ob peccata expresserit, ea plus damni quàm cõmodi da-
bit. Cum ergo unus Deus dare possit, ut nos peccatorum

D. Nestorius

E in pœni-

FIDEI CONFESSIO

pœniteat, uereq̄ doleat peccasse, nihil poterit hac in re, quod salutare sit, præceptis effici, id quod hætenus ipsa experientia plus satis manifestū fecit.

DE CANTIO

nibus & precibus Ecclesiasticorū. Ca. XXI.

EAdem uero ex causa, ne scilicet ad Dei offensam, quæ prætextu cultus eius fieret, qua nulla ipsi grauior, conuineretur, & in cationibus ac precibus ecclesiasticorū, nostri pleraq̄ dānarunt. Has enī à prima patrū cōstitutione, usq̄ degenerasse abunde cōstat. Nemo siquidē cui ueterū scripta p̄specta sunt, ignorat, morē illis fuisse, pauculos psalmos cū capitulo aliquo scripturæ grauitè recitare, simul & enarrare, cum nunc multum quidē psalmorū, sed fere absq̄ mente decantatur, & ex scripturæ lectione initia dū raxat capitulorū supersunt, innumera autem inuicem assumpta, quæ superstitioni potius quā pietati seruiūt. Primū itaque illud nostri derestati sunt, quod sacris precibus & cationibus, haud pauca quæ scripturis aduersantur, admixta sunt, ut quibus diuis tribuuntur, quæ soli Christo competunt, nepe peccatis, alijsq̄ incōmodis liberare, fauorem Dei, omneq̄ genus bonorum non tam impetrare, quā donare. Deinde quod sic in immensum auctæ sunt, ut attēto animo cani recitariūe nequeant. Iam nihil q̄ Dei irrisio est, quicquid sine mente cū eo geritur. Postremo q̄ facta sunt & hæc meritoria opera, uendiq̄ solēt haud paruo, ut interim taceatur, q̄ contra expressum spiritus sancti præceptum, in ea omnia dicuntur & canuntur lingua, quā non solum populus nō intelligit, sed nonnunquā ne ipsi quidem, qui ex illis cationibus & precibus uiuunt.

DE STATVIS

ET IMAGINIBVS. Cap. XXII.

Et in

ET in statuas deniq; atq; imagines, nostri sacras oratio-
 nes strinxerunt, eo potissimum, quod aperte coli &
 adorari cœperunt, inanesq; sumptus in eas fieri, qui esuri-
 enti & sitienti, & nudo Christo debebantur, quod deniq;
 & cultu illarum sumptuq;, quamlibet cum uerbo Dei pu-
 gnante, merita apud Deum quærunt. Huic religionis uis-
 itio obiecerunt etiam prisca authoritatem Ecclesiæ, cui ni-
 mirum abominabile fuit, ullam uel pictam uel sculptam
 in templo imaginem uidere, id quod abunde uel factum
 Epiphanijs episcopi Salaminæ Cypri, quod de se ipse testa-
 tur, comprobatur. Cum enim uidisset in uelo cuiusdam Ec-
 clesiæ, imaginem depictam Christi, uel sancti cuiusdã (scri-
 bit enim se non bene meminisse) tanta succensus indigna-
 tione fuit, quod cõtra authoritatẽ scripturarũ, fidem & res-
 ligionem nostrã, ut scribit, uidisset hominis imaginem in
 Ecclesia pendere, ut extemplo uel una ruperit, iusseritq; eo
 pauperem aliquẽ mortuũ inuoluere. Hanc epistolã, qua
 hic uir Dei, hoc de se testatur scribens ad Ioannem episco-
 pum Hierosolymitanum, D. Hieronymus ut orthodoxã
 in Latinam linguã transtulit, nec uerbo quidem hanc Epi-
 phanijs de imaginibus sententiam ut minus probam nota-
 uit. Ex qua re illud satis colligitur, nec ipsum D. Hierony-
 mum, nec episcopum Hierosolymitanum; ad quem scri-
 bebat, aliud de imaginibus sensisse. Etenim quod dici so-
 let, statuis & imaginibus rudiores doceri et moneri, haud
 quaquam ad id sufficere, ut imagines & statuæ ferri debe-
 ant, præsertim ubi à uulgo adorantur. Rudior erat po-
 pulus uetus, adeo ut plurimis illum ceremonijs institui
 oportuerit, attramen imagines huc conducere, ut doce-
 rent, & monerent rudiores, tam non agnouit Deus, ut
 habere illas cum primis ueruerit. Et si dicatur ueruisse
 Deum habere imagines quæ colerentur, statim conse-
 quitur, cum omnes adorari pridem cœperint, iam uel
 propter offensiculum è templis submonendas esse uni-

E iij. uerlas

FIDEI CONFESSIO

Athanasius uersas. Sunt enim in Ecclesia omnia instituenda, ad certā ædificationē, nedum aliquid ferendū, quod queat occasionem dare ruinæ, nihil uero adferre cōmodi. Præterea quod de admonendo obijci solet, D. Athanasius confutans Gêres, eadem causatione sua idola defendentes, sic reijcit: Dicant quæso, quo pacto per simulachra noscatur Deus: an per circumpositam illis materiam: an per indutam materiæ formam: Si ob materiam, quæ iam formæ necessitas, ut non prius etiam quàm ista fingerentur, per omnem prorsus materiam apparuerit Deus, cum omnia testentur gloriam suam. Porro, si superducta effigies diuinæ cognitionis causa est, quid iam pictura ceteraq; materia opus est, ac non magis per ipsa uera animalia, quorum formæ simulachra sunt, Deus cognoscitur: Nam clarius profecto Dei gloria innotesceret, si per animata rationalia & irrationalia, quàm per inanimata atq; immobilia manifestaretur. Cum ergo intelligendi Dei gratia sculptis aut fingitis imagines, rem profecto minime dignam facitis. Hæc ille. Lactantius quoq; multa contra hunc prætextum lib. 2. diuini instituti. disseruit. Omnino enim ei, qui Dei admoneri cum fructu potest, præter adhortationis uerbum, ipsa Dei uia ueraq; opera huc longe efficacius conducent, uanis illis simulachris, quæ parant homines. Hanc cum suam esse sententiã de imaginibus, Deus tot scripturæ locis abunde testatus sit, haud cōueniet nos homines, per eas querere utilitatem, à quibus Deus uitæ re periculum insit, maxime cum ipsi quoq; experti simus, quantum periecerati officiant. Per se quidem liberum esse usum imaginum & nostri fatentur, sed quantum uis liber sit, Christiano spectandum est, quid expediat, quid ædificet, & eo loci, eaq; ratione imaginibus uti, ut nemini obijciat offendiculum, Paulus enim & carnem & uinum sibi in omnem uitam interdici paratus erat, si id aliorum saluti quouis modo obstare cognouisset.

De Ma

DI
 N super
 tenia,
 bona op
 diolius
 faerit Ch
 straru m
 cōringere
 blicam p
 hi recte d
 in popul
 rari sole
 parte sub
 dignius
 Christian
 dit, quoc
 aliq; ecc
 protrahe
 rint, ho
 neris ad
 runt, &
 guberna
 P
 Hæc
 sit
 sola se
 merito
 M. T.
 ra, in f
 quem
 redder
 tura &

DE MAGISTRATIBVS

Cap. XXIII.

In superioribus exposuimus nostros ecclesiastas obedientia, quæ exhibetur magistratibus, inter primi ordinis bona opera locū dedisse, & docere hoc unumquemq; studiosius sese accommodare publicis legibus, quo syncerior fuerit Christianus, fideq; ditior. Iuxta docent, fungi magistratu munus esse Sacratiss. quod quidē homini diuinitus cōtingere possit. Vnde & factum sit, quod qui gerunt publicam potestatem, Dij in scripturis uocentur. Cum enim hi recte & ordine munus suum obeūr, & doctrina & uita in populo rito habent, eo quod sic Deus res nostras moderari soleat, ut ab ijs qui rerum potiuntur, pendeat ex bona parte subditorum & salus & perniciēs. Quapropter nulli dignius magistratibus funguntur, quā qui sunt omnium Christianissimi & sanctissimi. Vnde proculdubio id accidit, quod a pientiss. olim Cæsaribus & Regibus, Episcopi aliq; ecclesiastici uiri ad externam rerum gubernationem protracti sunt. Qua in re cum illi religiosi & prudentes fuerint, hoc solum peccatū est, quod ad dignam utriusq; muneris administrationem, sufficere haud quaquā potuerunt, & oportuit, aut uerbo regendis ecclesijs, aut imperio gubernandæ R. Pub. deesse.

PER ORATIO.

Hæc sunt inuictissime ac Religiosissime Cæsar præcipua, in quibus nostri à uulgata ecclesiasticorum doctrina, sola scripturarū authoritate, omnibus alijs traditionibus merito anteponenda, adacti, non nihil recesserunt. Ea. S. M. T. sic ut à nobis hoc breui tempore fieri potuit, exposita, in hoc afferre uolumus, ut & fidei nostræ rationem, tibi quem secundum Deum in primis suspicimus, ac colimus, redderemus, & simul ostenderemus quā necesse sit maturatione & serio de uia & ratione cōsultare, qua res tanti mo-

menti,

FIDEI CONFESSIO

menti hoc pacto cognosci, expendi, ac discuti queat, uti primū obseruantia Dei, in cuius negotio summo utiq; cū timore & tremore uersandum est, requirit deinde dignū est S. M. T. quę religionis ac clementiæ nomine tanto pere celebratur, deniq; ipsa poscit ratio pacis eius, quā S. M. T. molitur, certæ scilicet & solidę, quæ cum circa fidē & religionē diffidium sit, aliter parari haud poterit, quā animis ante omnia de ueritate plane edoctis. Porro ad id nihil forsan opus fuerat nos quoq; hisce de rebus tā multa memorare, cum Illustriss. Prin. Elector Saxonum, & alij quæ in sacra nostra religione hodie cōtrouertuntur, S. M. T. cōpiose admodū & solide exposuerint. At quia S. M. T. sententiam de religione, ab omnibus, quorū hoc negotij interest, exponi sibi postulauit, existimauimus & nostri officij esse, quæ apud nos docentur S. M. T. uæ cōfiteri. Quamquā hæc res tā late pateat, tamq; multa cōplectatur, ut etiā quæ utrimq; exposuimus, pauciora adhuc, & succinctius quoq; explicata sunt, q̄ ut speremus ex eis certū in hisce cōtrouersijs, quodq; nō omnibus, sed bonæ saltē parti Christiani populi approbetur, in præsentiarū constitui posse. Ea est nimirū ueritati subscribentiū paucitas. Cum sit itaq; negociū hoc tanti momenti, tamq; uarium & multiplex, nec possit cū fructu decidi, nisi sit à pluribus probe cognitū & excussum, oramus. S. M. T. & quā supplicissime per Deum & seruatorē nostrum, cuius gloriā proculdubio imprius quarit, obsecramus, ut generale, liberū, uereq; Christianum Conciliū indici quā primū curet, quod hactenus ad cōponendas res Ecclesiæ, cū ipsi S. M. T. rum alijs S. Imperij Principibus, adeo necessariū uisum est, ut in omnibus ferē Imperij cōuentibus, qui post exortū hoc de religione diffidiū, habiti sunt, & S. M. T. cōmissarij, & alij Imperij Principes, palā testari sine, nulla alia uia hisce in rebus, q̄ saluiferū sit, posse cōfici. Vnde in proximis Spiræ habitis comitijs, spem S. M. T. fecit, Pontificē Rom. nō repugnaturū, quo minus maturæ tale Conciliū celebretur. Porro si generalis Concilij, nequeat in tempore obtineri oportuni

SAXO.

tas, saltē Doctorū cuiusq; ordinis & status, provincialē, quē
 uocāt cōuentū, S.M.T. instituat, quē libere tutoq; omnes,
 quos adesse retulerit, queāt adire, singuli audiri, & per hu-
 iusmodi uiros, cuncta expendi & iudicari, quos constat
 Dei timore præditos, illius gloria nihil prius habere. Neq;
 enim in obscuro est, qua olim grauitate, quaq; diligentia,
 tū Imperatores, tum Episcopi in decidendis fidei contro-
 uersijs, quæ tamē sepe multo minoris momenti erant, quā
 quæ modo Germaniā cōmouent, sese habuerint, ut haud
 quaquā indignum se duxerint, eadē iterum ac tertio in dis-
 quisitionē uocare. Iā qui consyderauerit, ut modo res ha-
 bent, is dubitare haud poterit, hodie maiore fide, grauita-
 te, mansuetudine, & dexteritate, ad id, ut Christi religio in
 suum locū restitueretur, opus esse, quā antea unquā. Siquidē
 penes nos Veritas est, quod indubitato credimus, quanto
 quaeso tempore & labore opus fuerit, ut eā cognoscant &
 hi, sine quorū consensu, aut saltē tollerantia, pax solida pa-
 rari nō poterit. Sin erramus, à quo abesse nos nihil ambi-
 gimus, rursus haud ignauā diligentia, nec breue tempus,
 res poscet, ut in uiam reuocentur tot hominū millia. Quā
 diligentia, & tempus infumere S.M.T. tam nō dedecebit,
 quā par est te eius erga nos animū exhibere, cuius nobis
 uice imperas, Iesu Christi nostri omniū seruatoris. Qui cū
 hoc animo uenerit querere, & saluū facere quod perierat,
 ut pro restituendis, qui erant perditī, mortē etiam oppetie-
 rit, nō est ut S. M. T. graueē etiam si indubitato credat, nōs
 à ueritate excidisse, no nagingta nouē oues in deserto refina-
 quere, & centesimā querere, inq; Christi caulam reducere,
 hoc est, quēuis alia huic negotio posthabere, ut nobis quā
 libet paucis & humilibus, Christi sensus de singulis, quæ
 modo cōtrouertunt, ex scripturis dilucide, & certo expo-
 natur, Nos certe dociles erimus, aberit omnis peruicacia,
 modo uocē audire liceat pastoris nostri Iesu Christi, & scri-
 pturis, quæ docent quicquid bonū est, ad quē uocabimur,
 omnia nitantur. Etenim si contingeret, docendi nos cura

F ij reiecta

F I D E I C O N F E S S I O

relecta, cōpendia queri edictorū, quod dum res in manu
 T. S. M. fuerint, haudquaquā metuimus, dici non potest,
 in quas angustias, innumera hominū millia adducerētur,
 quos nimirū persuasos, Deum in primis audiendum, tum
 quæ sequuntur dogmata indubitatis oraculis Dei niti, iste
 Seruatoris uoces, nunquā non percellunt: Nolite timere
 eos, qui occidunt corpus. Qui perdiderit animā suam, in-
 ueniet eam, Qui non oderit patrem, matrē, &c. ac etiam
 suam ipsius animā, nō potest meus esse discipulus. Quem
 puduerit mei coram peruersa et adultera hac natione, eius
 me pudebit coram patre meo & angelis eius. Et similes,
 His sanē conitruis exagitati, minime pauci, animose ex-
 tremā subirent, multos mortis meus differret quidē, sed
 in occasionem, si imperio priusq̄ doctrina, uī antea quā
 indicatione erroris, cū eis hoc in negotio ageretur. Quid
 enim ualeat solidior de religione persuasio, quamq̄ faciat
 non rerū modo, sed & uitæ prodigos, uel hoc decennio,
 ut superiora secula taceamus, satis superq̄ in quā pluri-
 mis uisum est, qui nō exilia tantum, & proscriptiones ue-
 rum etiam uincula, cruciatus, et mortē ipsam potius susce-
 perunt, quā ut à sententia quā conceperant, quamq̄
 ueram esse crediderant, auelli se sustinuissent. Si iam cum
 diffidium est de rebus illis leuioribus, paucos inuenias,
 quos in certam quis cōcordiam redegerit, nisi de iure uel
 equitate conditionū persuasos, quomodo cū de religione
 dissensio sit, ueram pacē, rerumq̄ minime dubiā tranquil-
 litatem, quā scilicet S. T. M. constituere querit, expe-
 ctabimus, nisi utrimq̄ quæ probet Deus, quæ congruant
 scripturis, constiterit: Quemadmodum enim religio
 iure moreq̄ Gentium rebus alijs omnibus antefertur, ita
 nulla quoq̄ mortalium inter se dimicatio uehementior,
 duriorq̄ esse consueuit, quā quæ pro aris & numinibus
 suscipitur. Sed nos cum S. M. T. tam indicibili in hostes
 suos, & eos quidē, qui nihil hostilitatis, ut alia taceamus,
 pratermiserūt, uia clementia est, merito spem de eo opti-
 mam.

mā concepimus, omnia & in hoc negotio sic attemperaturā, ut multo amplius in nobis, salutis & honoris tui studiosissimis (quod re ipsa testati sumus, & testari amplius ex animo cupimus) bonitatis & humanitatis laudē quæfisse uideatur. Nā omnia in hac caussa sic attemperauimus, ut bonis quibuslibet satis declarauerimus, nunquā nobis animū fuisse quenquā ledendi, aut nostra cōmoda aliorū incommodis aucupandi. Pericula sane hac caussa subiuiamus, & sumptus ingētes fecimus, lucri uero ne tantillum quidē, uno hoc excepto, quod de bonitate Dei per Christum exhibita melius edocti, futura (gratia Deo) cōperimus sperare certius. Id uero iure tanti nobis est, ut nihil adhuc dignum eo, cū inæstimabile sit & rebus omnibus, quæ uel cœlum uel terra habet, anteferendum, nos uel fecisse uel pertulisse putemus. Ecclesiasticorū certe opibus, tam abest ut inhiauerimus, quod tumultuātibus agricolis, maximis impendijs & periculis, illas ipsis defendimus. Euangeliū Domini nostri Iesu Christi, ita ipse nos amet, unum id est, quod nos urget, & ad ea quæ uidemur nouasse, adduxit omnia. Malit itaq; S. M. T. exempla sequi potentissimorū & uere foelicium Cæsarum, Constantini, Iouiniani, Theodosij, & similiū, qui doctrina omni cū mansuetudine cotidie per sanctis, & uigilantis. Episcopos impartita, cū Concilijs rite coactis, grauiq; omniū rerū discussione, cū errātibus agere, tentareq; omnia, ut in uia eos reuocarēt, prius quā seuerius quicquā in eos statuerēt, quā eorū qbus cōstat fuisse cōsultores, & priscis illis uereq; sanctis patribus dissimillimos, & euentū quoq; contigisse pierari illorū parū respondentē. Hinc S. M. T. reuocare se illud ne patiat, q; pleraq; de qbus nūc disceptatur, decisa sint olim, & præcipue in cōcilio Constantiensi, maxime cū uideat ex innumeris, non minus sanctis quā necessarijs superiorū conciliorum decretis, ne pilū quidem ab ecclesiasticis seruari, sicq; degenerasse apud eos omnia, ut nemo uel cōmuni sensu præditus, nō clamet Concilio

FIDEI CONFESSIO

restituendam religionem, Ecclesiasticiq; ordinis sanctimoniam, opus esse. Si uero illis adeo placet, quod sancitum est Constantiæ, qui factum est, ut nulla prorsus ratione, illud interim obrineri potuerit, ut singulis decennijs Christiana Concilia haberentur, id quod tum constitutum fuit: Nam hac uia multū pietatis & fidei, uel recuperari, uel seruari potuerat. Sed quis non fateatur, quoties moribus inrudescit, toties adhibendum esse remedium, & qui ueritatem uere habet, eos nunquā grauari illam & docere bonos, & defendere contra malos, ubi ullus modo huius fructus sperari queat: Iam tot millibus in religionis nostræ dogmatis misere adeo perplexis, quis neget spem esse fructus amplissimi, quæq; iure quoscunq; Christi spiritus regit, impulerit, ut quibusuis rebus alijs omissis, omni labore sumptuq; contempto, in hoc unum totis uiribus incumbant, ut Christi doctrina, parens omnis iusticiæ & salutis, digne excutiat, cunctisq; erroribus expurgetur, suaq; natia facie, quibuscunq; pietas & germanus Dei cultus cordi est, offeratur, quo sancta, & in æternum firma pax, rerumq; omnium uera tranquillitas, perturbatis modo plus nimio ouibus Christi, pro quibus hic sanguinem fudit, restitatur, & confirmetur: Quæ illis nulla etiam alia uia, ut diximus, restitui & confirmari poterit, certis scilicet, alijs quidem in rebus sibi nihil non cedendum, at in negotio pietatis, sic uerbis Dei hærendum, nitendumq; esse, ut si mille animas haberent, omnes lanienæ offerre oportere citius, quàm cedere iota unum, uel minimum apiculum, quem persuasi sunt esse mandatum diuinitus. Si iam una duntaxat anima potior est toto orbe, quid facere in salutem tot myriadam addeat: Tanta nimirum cū spes inuiter, cum ex eo, quod hi, qui apud S. M. T. erroris deseruntur, nihil aliud quàm doceri se orant, & sacris scripturis ad quemlibet errorem confutandum abunde sufficientibus, totos se addixerunt, tum ex illo quod Christus seruator noster luculenter
adeo

promisit, uel duobus aut tribus in suo nomine congregatis, se medium futurum, & quacumq; de re confenserint, hanc illis præstiturum. Ista uero pientissime Cæsar, haud alia de causa hic memoramus, quàm ut S. M. T. quæ uoluit & nos, quid de restituenda religione sentiamus exponere, nos morigeros præstaremus. Nam bona alioqui est spes, ipsam T. S. M. pridem apud se probe dispexisse, satisq; uidere, quæ ad id urgeat necessitas, quis inuiter fructus, quam deniq; hoc ipsum S. M. T. religionis atque clementiæ, tantopere laudata, dignum sit, ut conuocatis quibusque doctrina & pietate probatissimis uiris, ex diuini literis, quid de singulis dogmatis, quæ modo conuertuntur, sentiendum sit, petatur, actum per idoneos Christi ministros, omnium mansuetudine & fide, cunctis qui erroribus detenti creduntur, explicetur. Verendum tamen iuxta, haud deesse qui S. M. T. aliò trahere conentur, istis uisum est per hæc, uelut apud te respondere. S. M. T. & hoc ipsum, & cætera omnia, quæ nullo alio, quàm Christi Iesu Dei nostri gloriam, pro nostra portione adferendi, & S. M. T. ut par est obtemperandi, hic exposuimus, confessiq; sumus, pro eximie celebri sua clementia, in meliorem partem accipiat & interpretetur, nosq; inter eos habere dignetur, qui profecto non minus, quàm maiores nostri illi nos cum summa subiectione, morigeros & addictos præstare ex animo cupimus, in hoc, quoad liceat, res & corpora nostra impensuri. Rex regum Iesus Christus, S. M. T. in hoc, & alijs negocijs, ad gloriam suam omnia transigere donet, eamq; incolu- mem & florentem, in totius Reipub. Christianæ salutem diu seruet, feliciterq; prouehat. Amen.

ARGENTORATI GEORGIO VLRICHERO
 Andlano Impressore. An. M. D. XXXI.
 Mense Septembri.

BLB

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

